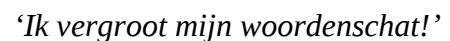

1

¹ <http://www.lonneschijn.nl/wp-content/upload/2010/10/woordenschat3.jpg>

Inhoudsopgave.

---

1. Aanleiding en probleemstelling.

1.1 Inleiding.	5
1.2 Aanleiding.	5
1.3 Context van mijn klas.	5
1.4 Probleemstelling.	6
1.5 Onderzoeksvraag en deelvragen.	6

2. Theoretisch kader.

2.1 Inleiding.	8
2.2 Belang van woordenschat.	8
2.3 Ontwikkeling van woordenschat.	9
2.4 Werken aan woordenschat in het SBO.	10
2.5 Meertaligheid en woordenschat.	11

3. Onderzoeksmethodologie.

3.1 Inleiding.	13
3.2 Kwalitatief veldexperiment.	13
3.3 Onderzoekseenheid.	13
3.4 Theoriegerichte selectie van een groep: beredeneerde steekproef.	14
3.5 Beschrijving van de onderzoeksinstrumenten.	
3.5.1 Rapportresultaten woordenschat.	14
3.5.2 TVK.	15
3.5.3 Woordenschattoets 'beroepen'.	15
3.5.4 Vragenlijst.	16
3.6 Triangulatie.	17

4. Data-analyse van beginsituatie.

4.1 Inleiding.	18
4.2 Afname onderzoeksinstrumenten.	
4.2.1 Rapportresultaten woordenschat.	18
4.2.2 TVK.	19

4.2.3 Woordenschattoets ‘beroepen’.	19
4.2.4 Vragenlijst.	20
4.3 Conclusie beginsituatie.	21
5. Theoretische onderbouwing plan van aanpak.	
5.1 Inleiding.	23
5.2 Woordenschatdidactiek.	23
5.2.1 Woordleerstrategieën.	23
5.2.2 Woorden selecteren.	24
5.2.3 Viertaktmodel.	24
5.2.4 De drie uitjes.	25
5.3 Werkvormen voor in de klas.	25
5.3.1 Thematisch werken.	25
5.3.2 Woordmuur.	26
5.3.3 Moeilijke woordenbus.	26
5.3.4 Opzoekkaart.	26
6. Plan van aanpak.	
6.1 Inleiding.	27
6.2 Plan van aanpak.	27
6.3 Planning van het plan van aanpak.	29
7. Data-analyse opbrengst van het plan van aanpak.	
7.1 Inleiding.	31
7.2 Afname woordenschattoets MB5 + controlegroep.	31
7.3 Afname vragenlijst MB5.	32
8. Conclusies.	
8.1 Inleiding.	34
8.2 Conclusies.	34
8.3 Eindconclusie.	36
8.4 Aanbevelingen.	36
8.5 Tot slot.	37

9. Evaluatie van het onderzoek.

9.1 Inleiding.	38
9.2 Reflectie op procesverloop.	38
9.3 Reflectie op product.	41
9.4 Kritische evaluatie op persoonlijke ontwikkeling.	41

10. Nawoord.

43

11. Literatuurlijst.

44

12. Bijlagen.

Bijlage 1	Woordenschatlijst 'beroepen'.	46
Bijlage 2	Vragenlijst leerlingen over woordenschat.	47
Bijlage 3	Rapportresultaten MB5 m.b.t. woordenschat.	48
Bijlage 4	Resultaten afname TVK.	49
Bijlage 5	Instascores woordenschattoets 'beroepen'.	50
Bijlage 6	Vragenlijst leerlingen over woordenschat: eerste afname.	53
Bijlage 7	Eindscores woordenschattoets 'beroepen'.	54
Bijlage 8	Vragenlijst leerlingen over woordenschat: tweede afname.	57

1. Aanleiding en probleemstelling.

1.1 Inleiding.

Zolang ik me kan herinneren, vind ik het leuk om met woorden bezig te zijn. Lezen, schrijven, vertellen, het ligt me allemaal. Toen in het tweede jaar van de Pabo stage ging lopen in het NT2-onderwijs² kwam ik erachter dat het helemaal niet zo vanzelfsprekend is dat de taalontwikkeling, en dus ook de ontwikkeling van de woordenschat, bij kinderen vloeiend verloopt. Van hieruit is mijn aandacht voor de woordenschatontwikkeling van de kinderen gegroeid. Helaas heb ik binnen de Pabo niet meer de mogelijkheid gehad om hier iets mee te gaan doen. De interesse in taal en woordenschat is gebleven, maar naar mijn idee ontbraken mijn kennis en vaardigheden om hier iets nuttigs mee te kunnen doen.

1.2 Aanleiding.

Sinds dit schooljaar loop ik drie dagen per week stage op een SBO-school³ in Gemert. Door informatie van mijn mentor over de leerlingen en door dossieronderzoek wist ik al snel dat veel leerlingen in mijn stageklas een taalachterstand hebben. Ik merkte dat mijn mentor en ik in mijn stageklas nauwelijks toekwamen aan het stimuleren van de woordenschat doordat we ons vooral richtten op de pedagogische aspecten in de groep. Tot slot vind ik dat binnen onze taalmethode ‘Taal Op Maat’ het onderdeel woordenschat niet zo goed aan de orde komt, waardoor ook binnen het vakgebied taal de woordenschat nauwelijks vergroot wordt. Nadat ik verschillende leerkrachten in de personeelskamer had horen mopperen over de taalzwakke leerlingen met een volgens hen ‘zeer beperkte’ woordenschat, was het idee al snel geboren om mijn scriptie voor de opleiding ‘Gespecialiseerd Leerkracht’ te wijden aan het opzetten van een algemene aanpak die de woordenschatontwikkeling moet stimuleren.

1.3 Context van mijn klas.

Ik loop dit schooljaar stage op SBO Petrus Dondersschool in Gemert in MB5⁴. In deze groep heb ik zestien leerlingen van 9-11 jaar oud. De verschillen tussen de leerlingen zijn groot: enkele kinderen hebben vooral aandacht nodig op het gebied van leren of gedrag, andere leerlingen zijn op beide gebieden niet erg sterk. De intelligentiescores van de leerlingen variëren tussen de 64 en 100.

---

² NT2-onderwijs is onderwijs aan leerlingen die Nederlands niet als moedertaal, maar als tweede taal hebben.

³ SBO = Speciaal Basisonderwijs.

⁴ MB5= middenbouw 5, vergelijkbaar met groep 6/7 van het regulier onderwijs.

De spreekvaardigheid van de kinderen wordt zowel bij taal als bij de zaakvakken (geschiedenis, aardrijkskunde en natuurkunde) gestimuleerd. Hierbij wordt vooral gestimuleerd om de leerlingen in hele zinnen te laten praten. Aan het begin van het schooljaar hadden een aantal kinderen de neiging om alleen met losse woorden te communiceren, dat gaat nu al wat beter.

Een duidelijk beeld over de woordenschat van de kinderen heb ik nog niet. Hier ben ik wel benieuwd naar, vooral als je bedenkt dat een aantal kinderen op laag niveau leest en daardoor minder nieuwe woorden tegenkomen.

Ik heb twee leerlingen in de klas van wie beide ouders buitenlands zijn. Deze kinderen zijn allebei wel in Nederland geboren, maar spreken thuis de moedertaal van hun ouders. Het valt me op dat hun Nederlandse uitspraak erg goed is en ook hun leesontwikkeling verloopt volgens verwachting.

1.4 Probleemstelling.

Binnen dit onderzoek wil ik graag gaan bekijken hoe ik binnen de huidige klassensituatie kan zorgen voor een effectieve en leuke manier om de woordenschat bij de kinderen te vergroten. Ik heb gekozen voor ‘effectief’ omdat er is mijn stageklas op dit moment vooral nog aandacht nodig is voor de pedagogische aspecten. Erg veel tijd besteden aan didactische en organisatorische aspecten heb ik daardoor nog niet. Daarnaast heb ik gekozen voor ‘leuk’ omdat het bij de leerlingen uit mijn klas belangrijk is om hen te boeien. Op deze manier zijn er naar mijn idee betere resultaten te behalen als de kinderen betrokken zijn.

1.5 Onderzoeksvraag en deelvragen.

Vanuit de aanleiding en probleemstelling ben ik tot de volgende onderzoeksvraag gekomen: ‘Hoe kan ik in vier weken het woordenschatonderwijs in mijn stageklas inrichten op een effectieve en voor de kinderen leuke manier zodat hun actieve woordenschat rondom het thema ‘beroepen’ vergroot wordt?’

Om deze onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, heb ik drie deelvragen opgesteld. Als ik antwoord vind op deze drie deelvragen, lukt het mij om de onderzoeksvraag te beantwoorden.

Deelvraag 1: Wat is de beginsituatie van de leerlingen uit mijn stageklas met betrekking tot hun woordenschat?

Deelvraag 2: Hoe kijken de leerlingen uit mijn stageklas op dit moment aan tegen het woordenschatonderwijs?

Deelvraag 3: Wat is een effectieve en leuke manier om woordenschat aan te leren en hoe richt ik daarbij mijn leeromgeving in?

Nu ik voor ogen heb welke zaken ik moet gaan onderzoeken om antwoord te kunnen geven op mijn onderzoeksvraag en deelvragen, lijkt het me zinnig om eerst mezelf in te lezen in algemene literatuur rondom woordenschat en woordenschatonderwijs. Dit zal in het volgende hoofdstuk aan bod komen. Daarna wil ik het derde hoofdstuk wijden aan de manier waarop ik mijn onderzoek zal vormgeven. In het vierde hoofdstuk komt mijn onderzoek naar de beginsituatie van de woordenschat van de leerlingen. Vanuit deze beginsituatie kan in hoofdstuk vijf een plan van aanpak opstellen, nadat ik daarover literatuur heb gelezen. Het plan van aanpak zal ik uitvoeren en gaan controleren. Deze controle is in hoofdstuk zes te lezen. Vervolgens zullen hoofdstuk zeven en acht gaan over respectievelijk de conclusies van mijn onderzoek en de evaluatie op mijn onderzoek, gevolgd door een kort nawoord, de literatuurlijst en bijlagen.

2. Theoretisch kader.

2.1 Inleiding.

Eerst denken, dan doen. Dit motto past wel bij mij, merkte ik tijdens mijn opleidingen. Ik vind het fijn om me eerst ergens over in te lezen voordat ik verder ga met dat onderwerp. Zo is het ook gegaan bij het werken aan dit onderzoek. Ik heb eerste verschillende literatuur gelezen om meer te weten te komen over het onderwerp, waarna ik mijn onderzoek kan aansturen doordat ik weet wat belangrijk is binnen woordenschat.

Daarvoor heb ik eerst bij de logopediste van mijn stageschool en bij een Neerlandicus van de opleiding tips gevraagd voor geschikte literatuur. Uit die literatuur heb ik geschikte stukken voor dit onderzoek samengenomen. Ik heb me daarbij gericht op de literatuur die past bij de doelgroep van mijn onderzoek (mijn stageklas) en de probleemstelling die ik in het vorige hoofdstuk heb geformuleerd om zo een breder beeld te krijgen van woordenschat en woordenschatonderwijs.

2.2 Belang van woordenschatontwikkeling.

Allereerst wil ik duidelijk hebben waarom het zo belangrijk is om aan woordenschat te werken in het onderwijs. Dit onderbouwt tevens mijn argumenten om aan dit onderwerp te gaan werken. Vermeer⁵ (1995, p. 34) zegt hier het volgende over:

‘Als je als leerkracht te weinig insteekt op het gebied van woordenschat, worden de verschillen op het gebied van woordenschat in de loop der jaren alleen maar groter.’

Daarnaast zijn er drie andere redenen⁶ die aangeven waarom het belangrijk is om de woordenschat van kinderen systematisch aan te pakken.

- ‘1. Er zijn veel vakinhoudelijke begrippen die kinderen moeten leren, bijvoorbeeld rondom thema’s. Vooral bij zaakvakken komt dit op school aan de orde.
2. Kinderen leren op school woorden, begrippen en uitdrukkingen van het Standaard Nederlands/schooltaal. Dat is de taal die de kinderen later in de maatschappij ook tegen zullen komen. Naast het Standaard Nederlands wordt er op school ook gebruik gemaakt van ‘instructietaal’: woorden/zinnen die kinderen vertellen wat ze moeten doen.

---

⁵ Nulft, D. van den & Verhallen, M. (2003) *‘Met woorden in de weer.’* Bussum: Uitgeverij Coutinho.

⁶ Huizenga, H. (2005) Inleiding. In Huizenga, H. (red.) *‘Taal en didactiek: woordenschat.’* (pp. 11-15) Houten: Wolters Noordhoff.

Kinderen met een beperkte woordenschat hebben vaker moeite om deze instructietaal te volgen. Hier moet je als leerkracht alert op zijn.

3. Kinderen hebben er baat bij om nieuwe woorden te leren op school, omdat nogal wat kinderen uit een taalarm milieu komen, allochtoon zijn of een vertraagde spraaktaalontwikkeling hebben. Kinderen met een beperkte woordenschat kunnen daardoor de lessen minder goed volgen en halen daardoor lagere scores op toetsen. Ook leren kinderen met een beperkte woordenschat minder snel nieuwe woorden, omdat ze niet zo'n groot netwerk hebben. Zo komen deze kinderen in een neerwaartse spiraal als er niet op tijd wat een gedaan wordt.'

Dat woordenschat binnen het onderwijs belangrijk is, is ook te zien aan het feit dat in de kerndoelen van 2004 een doel is opgenomen voor het woordenschatonderwijs: 'De leerlingen verwerven een adequate woordenschat en strategieën voor het begrijpen van onbekende woorden. Onder 'woordenschat' vallen ook begrippen die het leerlingen mogelijk maken over taal te denken en te spreken.'

2.3 Ontwikkeling van woordenschat.

Nu ik heb gevonden waarom woordenschat zo belangrijk is in het onderwijs, ben ik gaan richten op de meer algemene kennis over woordenschat en diens ontwikkeling. Ik heb er daarom voor gekozen om dit kopje toe te voegen aan mijn theoretisch kader.

Binnen het taalverwervingsproces onderscheidt prof. Dr. A. M. Schaerlaekens (2008)⁷ vier fasen die ingaan op de vijf aspecten van taal (fonologie, morfologie, semantiek, syntaxis en pragmatiek). Voor dit onderzoek heb ik de laatste fase van dit proces uitgediept omdat dit past bij de leeftijd van mijn leerlingen. Hierbij ga ik kijken naar de ontwikkeling rondom de semantiek, omdat dat niveau ingaat op de betekenis van taal, iets dat in relatie staat tot woordenschat.

Fase 4: Voltooiingsfase (5 – 9 jaar)

Alle processen uit de vorige fase, zoals het gebruiken van taal en regels en het begrijpen van de manier waarop woorden worden gevormd, worden nu verder uitgebouwd. Kinderen leren steeds langere zinnen te formuleren.

---

⁷ Schaerlaekens, A.M. (2008) Aspecten van taalontwikkeling. In Schaerlaekens, A.M. (red.) 'De taalontwikkeling van het kind.' (pp. 15 -24) Houten: Wolters Noordhoff.

Het kind zal nu steeds meer relaties gaan leggen tussen woorden en plaatst nieuwe woorden in een netwerk van woorden, betekenissen en begrippen.⁸

Woordenschat kun onderverdelen in actief en passief. Actief wil zeggen dat je actief een woord kun produceren/gebruiken, passief wil zeggen dat je een betekenis van een woord weet, dat je een woord begrijpt.

In cijfers ziet deze ontwikkeling er zo uit:⁹

Leeftijd	Beheersing aantal woorden bij Nederlandse kinderen	Beheersing aantal woorden bij NT2-kinderen
4 jaar	3.000	1.000
5 jaar	3.800	1.800
6 jaar	4.500	2.600
7 jaar	5.200	3.400
8 jaar	6.000	4.200
9 jaar	8.500	5.000
10 jaar	11.000	6.000
11 jaar	14.000	8.000
12 jaar	17.000	10.000

2.4 Werken aan woordenschat in het SBO.

Aangezien ik op een SBO-school stage loop, is het voor mij belangrijk om te weten of er binnen de ontwikkeling of didactiek van woordenschat anders is dan bij de kinderen op een reguliere basisschool. Dit zorgt ervoor dat ik mijn onderzoek beter kan richten op de behoeften van leerlingen op een SBO-school.

Binnen het SBO is het belangrijk om te werken aan de woordenschat van de kinderen. Doe je dit niet, begrijpen de kinderen teksten en instructies niet en kunnen ze emoties niet voldoende uiten waardoor leerachterstanden, communicatieve problemen en gedragsmoeilijkheden het gevolg kunnen zijn.

---

⁸ Eijkeren, M. van (2007) Nederlandse Taal. In Eijkeren, M. van (red.) 'Zicht op leergebieden.' (pp. 15-18) Baarn: HB Uitgevers.

⁹ <http://www.slo.nl/primair/leergebieden/ned/taalsite/lexicon/00345/>

Hartingsveldt & Verhallen (2006)¹⁰ beschrijven voor het SBO eenzelfde aanpak als bij mijn plan van aanpak wordt uitgelegd, maar voegen daar de pijlers voor interactief taalonderwijs aan toe.

Het taalaanbod moet betekenisvol zijn, moet strategieën aanbieden, het sociaal leren stimuleren en ruimte bieden voor reflectie. Dit zal ik uiteraard in de uitvoeringsfase van mijn onderzoek terug laten komen in mijn handelen.

2.5 Meertaligheid en woordenschat.

In mijn stageklas zitten twee leerlingen die meertalig worden opgevoed. Voor mij is het daardoor belangrijk om te kijken of zij andere dingen nodig hebben om tot woordenschatontwikkeling te komen dan Nederlandssprekende leerlingen. De uitkomsten van deze literatuur zouden mijn onderzoek namelijk kunnen beïnvloeden.

De twee meertalige leerlingen uit mijn klas zijn ‘successief tweetalig’. Dat wil zeggen dat ze aanvankelijk in een gezin leefden waarin slechts één taal (hun moedertaal) werd gesproken. Op een later tijdstip werden hun gezinnen geconfronteerd met een tweede taal buiten het gezin.

Het voordeel van successieve meertaligheid als het kind ouder is dan drie jaar (zoals bij beide leerlingen het geval was), is dat de kinderen al wat weten over taal. Het leren van de tweede taal bouwt daardoor voort op de fundamenteën van de eerste taal.

Nadelen van successieve meertaligheid: deze kinderen hebben vaak een beperkte woordenschat (Appel & Vermeer, 2000) en ook duurt het vaak langer voordat ze de taal onder de knie hebben doordat ze minder tijd aan een taal besteden (Cummins, 2000)¹¹.

Net als bij het leren van de moedertaal verloopt ook de tweedetaalontwikkeling in een aantal stappen en leert iemand geleidelijk de taal correct te spreken. Kinderen maken zich over het algemeen het Nederlandse klanksysteem vrij snel eigen.

Het produceren van één- en tweewoordszinnen is het begin, maar al vlug zal het kind leren om meer complexe zinnen te gaan gebruiken. Wel is het voor deze kinderen vaak lastig om een werkwoord in een zin te plaatsen.

Het leren van nieuwe woorden in de twee taal is vaak lastig. De kinderen kennen het woord

---

¹⁰ Hartingsveldt, W. van & Verhallen, M. ‘Met woorden in de weer in het speciaal basisonderwijs.’ *Logopedie en Foniatrie*, Jaargang 78, nummer 1, p. 10-16.

¹¹ Schaerlaekens, A.M. (2008) Twee- en meertaligheid bij jonge kinderen. In Schaerlaekens, A.M. (red.) ‘*De taalontwikkeling van het kind*.’ (pp. 220 -235) Houten: Wolters Noordhoff.

vaak in hun eerste taal wel, maar weten de naam hiervoor in de tweede taal niet¹².

Deze bovenstaande literatuur heb ik uiteindelijk niet direct in mijn meesterstuk gebruikt, maar wil ik wel graag toevoegen omdat ik vind dat ik dit als achtergrondkennis nodig heb om de twee NT2-leerlingen uit mijn groep goed te kunnen begeleiden.

Ik ben na deze literatuurstudie beter op de hoogte van het belang, de ontwikkeling van woordenschat, de manier van werken op een SBO aan woordenschat en de ontwikkeling van woordenschat en behoeften van leerlingen die meertalig worden opgevoed. Hierdoor heb ik het idee dat ik genoeg algemene kennis heb opgebouwd om te kunnen gaan kijken naar de beginsituatie van de leerlingen uit mijn groep. Voordat ik daaraan kan beginnen, ga ik in het volgende hoofdstuk eerst bepalen wat precies mijn manier van onderzoeken wordt zodat ik er zeker van kan zijn dat het een gedegen onderzoek wordt.

---

¹² Huizenga, H. (2005) Het proces van woorden leren. In Huizenga, H. (red.) *'Taal en didactiek: woordenschat.'* (pp. 29-30) Houten: Wolters Noordhoff.

3. Onderzoeksmethodologie.

3.1 Inleiding.

Mijn motivatie en probleemstelling zijn helder, net als de algemene literatuur over woordenschat. Nu kan ik me dus echt gaan richten op het onderzoek. Binnen dit hoofdstuk zal ik verschillende keuzes voor mijn onderzoek toelichten en verantwoorden. De opzet en aanpak van mijn onderzoek wordt binnen dit hoofdstuk beschreven en onderbouwd vanuit literatuur, waardoor duidelijk zal worden dat de stappen binnen mijn onderzoek bewust zijn genomen waardoor dit onderzoek betrouwbaar is.

3.2 Kwalitatief veldexperiment¹³.

Het onderzoek dat ik ga uitvoeren is een kwalitatief veldexperiment. Dit houdt volgens de literatuur in dat er gekeken wordt naar de gevolgen in een praktijksituatie wanneer deze veranderd is. Concreet gezegd: ik wil gaan kijken wat de veranderingen van de woordenschat en motivatie van de kinderen uit mijn klas zijn, als ik het woordenschatonderwijs in mijn groep aanpas. De overige omstandigheden binnen de klas blijven hierbij zoveel mogelijk gelijk zodat geconcludeerd kan worden dat de eventuele verandering in woordenschat en motivatie bij de leerlingen in direct verband staat met mijn nieuwe aanpak.

Omdat ik in de literatuur heb gezien dat thematisch werken een goede manier is om aan de woordenschat te werken, ben ik op zoek gegaan naar een geschikt thema. Na overleg met mijn mentor ben ik uitgekomen op het thema 'beroepen'.

Het onderzoek dat ik zal gaan doen zal van toetsende aard zijn, omdat ik vooraf een duidelijke verwachting van de uitkomst heb, namelijk dat de woordenschat en motivatie van de leerlingen zal groeien.

3.3 Onderzoekseenheid.

Een belangrijke toevoeging binnen dit veldexperiment is dat ik ga werken met een controlegroep. Dat wil zeggen dat ik een, aan mijn klas vergelijkbare, groep leerlingen ga toetsen. Dit zijn mijn onderzoekseenheden, oftewel: dit zijn de twee groepen over wie ik informatie zal verzamelen tijdens mijn onderzoek. De controlegroep heb ik opgenomen in mijn onderzoek omdat ik wil kijken hoe ben hen, een vergelijkbare klas met vergelijkbare cognitieve capaciteiten, de woordenschat rondom een thema ontwikkelt als daar geen extra energie in gestoken wordt. Door

---

¹³ Baarda, D. B., Goede, M. P. M. de & Teunissen, J. (2005) 'Basisboek Kwalitatief Onderzoek.' Houten: Wolters Noordhoff.

de resultaten van de leerlingen uit mijn groep te spiegelen aan de resultaten van de leerlingen uit de controlegroep, kan ik aan het einde van de rit vaststellen of het woordenschatonderwijs zoals ik dat heb ingericht in mijn klas, daadwerkelijk effectief is. Dit vergroot de betrouwbaarheid van mijn onderzoek omdat ik hetzelfde vraag van twee groepen: een groep met extra input en een groep zonder. Een vergroting van de woordenschat bij de groep die extra input krijgen kan dan beschouwd worden als een effectieve manier om de woordenschat te vergroten, precies wat ik wil bereiken met dit onderzoek.

3.4 Gerichte selectie van een groep: beredeneerde steekproef.

Op basis van het soort onderzoek dat ik wil gaan uitvoeren, heb ik gekozen voor een onderzoekseenheid, namelijk die van een controlegroep. De klas die ik gekozen heb, MB4, heeft net als mijn groep 16 leerlingen in de leeftijd van 10/11 jaar. Doordat beide groepen wat cognitief niveau betreft ongeveer op hetzelfde niveau functioneren en ook pedagogisch gezien dezelfde behoeften hebben, vergroot dit de reikwijdte en betrouwbaarheid van mijn onderzoek. Op basis van deze gegevens mag ik ervan uit gaan dat de woordenschat van de leerlingen uit beide klassen zich op dezelfde manier en tempo zal ontwikkelen. Mocht mijn groep dus aan het einde van de rit meer groei laten zien, dan mag ik concluderen dat dit te maken heeft met mijn aanpak.

3.5 Onderzoeksinstrumenten.

De eerste twee deelvragen van mijn onderzoek hebben vooral te maken met de beginsituatie van de leerlingen op het gebied van woordenschat. Een gesprek met de logopediste van mijn stageschool heeft ervoor gezorgd dat ik een duidelijk beeld heb van de mogelijkheden om deze woordenschat te toetsen. Van hieruit heb ik keuzes kunnen maken om de beginsituatie duidelijk in beeld te krijgen. Hieronder zal ik de verschillende onderzoeksinstrumenten uitwerken en verantwoorden.

3.5.1 Rapportresultaten woordenschat.

Gegevens die ik als eerste aanknooppunt over de woordenschat kan gebruiken, zijn de rapportresultaten van de leerlingen met betrekking tot woordenschat. Deze resultaten geven me een eerste (subjectief) beeld over de woordenschat van de leerlingen. Ik heb ervoor gekozen om deze gegevens op te nemen in mijn onderzoek, omdat ze me iets vertellen over de ontwikkeling van woordenschat bij mijn leerlingen over een redelijk lange tijd, namelijk het eerste halfjaar van dit schooljaar.

3.5.2 TVK (Taaltest Voor Kinderen).

Om objectief de woordenschat van de leerlingen te kunnen toetsen, heb ik ervoor gekozen om de TVK af te nemen bij de leerlingen uit mijn groep. De TVK kan worden afgenomen bij kinderen van 4 – 10 jaar. Dit instrument is ontwikkeld om het taalvaardigheidsniveau van de kinderen op gebied van fonologie, syntaxis, morfologie en semantiek te meten. Hierbij worden deze vaardigheden zowel productief (actief) als receptief (passief) gemeten.

In totaal bestaat de toets uit elf onderdelen, waarvan er twee onderdelen zijn gericht op de woordenschat (semantiek). Deze twee onderdelen ga ik bij de leerlingen uit mijn klas afnemen om te kijken hoe hun algemene woordenschat is. De scores van deze test kan ik linken aan de intelligentie van elke leerling om te kijken of zij op hun eigen niveau scoren. Dit kan voor mij belangrijke gegevens opleveren als blijkt dat een kind bijvoorbeeld ver onder of boven zijn/haar kunnen scoort omdat ik daar in mijn handelen dan rekening mee moet houden.

Deze test mag eigenlijk alleen bij kinderen afgenomen worden tot 10 jaar. Omdat er geen bruikbare toets voor oudere kinderen is en omdat mijn leerlingen in het tiende levensjaar zitten, heb ik in overleg met de logopediste van mijn stageschool besloten om de test toch af te nemen als indicatie van de woordenschat. Dit heeft volgens haar geen invloed op de uitslag.

Het verwerken van de scores gaat als volgt:

- Het quotiënt van de toets moet volgens de handleiding gelijk zijn aan de intelligentie. Als dit het geval is, is er sprake van een woordenschatontwikkeling die volgens verwachting verloopt.
- Wanneer het quotiënt onder de intelligentie ligt, is er sprake van een achterstand in de woordenschatontwikkeling.
- Als er tussen het quotiënt voor de actieve en de passieve woordenschat een verschil zit van 15 punten of meer, kun je vaststellen dat de woordenschat uit balans is.
- Wanneer het quotiënt meer dan 15 punten lager dan de intelligentie is, mag je volgens de handleiding spreken van een serieuze achterstand in de woordenschat.

3.5.3 Woordenschattoets ‘beroepen’.

Ik wil graag ook de woordenschat van de leerlingen rondom één thema meten, omdat ik dan kan werken met een duidelijk begin- en eindpunt. Ik heb hiervoor een woordenschattoets gemaakt die dit zal gaan meten rondom het thema ‘beroepen’. Binnen deze toets wordt alleen de actieve woordenschat gemeten omdat dit onderdeel van de woordenschat beter en objectiever te meten is dan de passieve woordenschat.

De manier waarop ik de actieve woordenschat wil gaan toetsen, heb ik afgeleid van de manier

waarop dat gebeurt bij de TVK: Woordenschat Produktietest. Ik heb ervoor gekozen om de leerlingen telkens een plaatje van één beroep (zie voorbeeld op de volgende pagina) te laten zien. De leerlingen moeten benoemen welk beroep zij afgebeeld zien. De beroepen die bij deze woordenschattoets aan bod zijn gekomen, heb ik opgenomen in een woordenlijst¹⁴. Door deze manier van vraagstelling kan ik heel snel zien of een kind het woord beheerst of niet, iets dat me een duidelijker beeld voor de beginsituatie rondom het thema zal opleveren.

3.

‘Door wie worden zulke kunstwerken gemaakt? Hoe noem je iemand met dat beroep?’

Antwoord: kunstenaar.

3.5.4 Vragenlijst.

Omdat ik in mijn onderzoeksvraag heb opgenomen dat ik graag wil dat de leerlingen het aanleren van woorden leuk vinden, heb ik een vragenlijst opgesteld waarin ik ga kijken hoe de leerlingen vooraf denken over het aanleren van nieuwe woorden. Deze vragenlijst ga ik individueel per kind afnemen, zodat de kinderen elkaar niet kunnen beïnvloeden. Deze vragenlijst heb ik gebaseerd op het werken met een tienpuntsschaal¹⁵. Dit houdt in dat de leerlingen een punt mogen geven van 1 t/m 10, dat zij vinden passen bij de stelling/vraag.

Deze manier van informatie verzamelen past bij het ‘focused interview’. Binnen zo’n interview worden vragen aan een groep die dezelfde ervaringen heeft. In mijn klas is dat het geval omdat de leerlingen het hele schooljaar al bij mij en mijn mentor in de groep zitten en dus hetzelfde onderwijs hebben genoten.

In de vragenlijst¹⁶ heb ik zes vragen opgenomen die gaan over het leren van nieuwe woorden en woordenschat. Het gaat er daarbij om in hoeverre ze de vraag/stelling bij henzelf vinden passen. De leerlingen kunnen iedere vraag/stelling een punt geven van 1 tot 10.

Ik heb ervoor gekozen om de vragenlijst niet anoniem af te nemen, zodat ik aan het einde van de

¹⁴ Zie bijlage 1.

¹⁵ Peters, E. F. M. (2001) ‘Verfijnd model voor beoordeling van universitaire collecties.’ Informatie Professional, 5, 20-24.

¹⁶ Zie bijlage 2.

rit kan nagaan of de mening van een individueel kind positiever is. Hierover heb ik de kinderen ingelicht.

3.6 Triangulatie.

Op het gebied van woordenschat zijn een aantal deskundigen die van invloed zijn op het woordenschatonderwijs. Binnen mijn onderzoek en literatuurstudie heb ik erop gelet dat ik de meningen van deze deskundigen telkens tegen elkaar afzet. Ik ben gaan kijken wat de verschillende deskundigen zeggen over hetzelfde onderwerp. Op erg veel aspecten waren deze deskundigen het met elkaar eens.

Door telkens verschillende bronnen aan elkaar te linken en met elkaar te vergelijken, denk ik dat mijn bronnen vanuit verschillende punten samenkomen. Hierdoor kan ik zeggen dat de literatuur die ik binnen dit scriptie heb opgenomen, betrouwbaar is voor mijn onderzoek.

Zoals ik bij de literatuur erop heb gelet om vanuit verschillende standpunten te kijken, heb ik dat bij de opzet van mijn onderzoek ook gedaan. Zo heb ik er bij het opstellen van de beginsituatie op gelet dat ik uit verschillende perspectieven mijn informatie heb gehaald. Ik heb informatie verkregen via de rapporten van de leerlingen, die me een subjectief beeld van mijn mentor geven over de woordenschat van de leerlingen. Daarnaast heb ik een methodeonafhankelijke toets, TVK, afgenomen om te kijken hoe de leerlingen scoren op woordenschat in verhouding met hun intelligentie. Ik ben ook gaan kijken naar de mening van de leerlingen over woordenschat en woordenschatonderwijs omdat ik het belangrijk vind om hier naar te luisteren. Tot slot ben ik tijdens deze beginsituatie gaan inzoomen op één onderdeel van de woordenschat, namelijk de actieve woordenschat rondom het thema 'beroepen'. Door deze verschillende perspectieven samen te nemen, kan ik verzekeren dat ik met een brede kijk, dus vanuit verschillende perspectieven, heb gekeken naar de verschillende aspecten van woordenschat binnen mijn onderzoek.

Doordat ik vanuit verschillende bronnen en via verschillende methoden naar het woordenschatonderwijs in mijn klas ben gaan kijken, kan ik laten zien dat mijn onderzoek betrouwbaar is. Ik heb op verschillende gebieden triangulatie toegepast; dit betekent dat ik het onderzoeksveld op verschillende manieren heb benaderd (Wester, 1995) zoals ik hierboven heb beschreven.

4. Data-analyse beginsituatie.

4.1 Inleiding.

Binnen dit hoofdstuk wil ik me gaan richten op de resultaten die het onderzoek naar de beginsituatie me hebben opgeleverd. Hierdoor kan ik aan het einde van dit hoofdstuk antwoord geven op de eerste twee deelvragen. Dit zal te lezen zijn in de conclusie van deze beginsituatie, hoofdstuk 4.3. Deze beginsituatie zal een groot aandeel hebben in het vervolg van mijn onderzoek, omdat ik in mijn plan van aanpak mijn handelen hierop af wil gaan stemmen.

4.2 Afname van onderzoeksinstrumenten.

4.2.1 Rapportresultaten.

Mijn mentor en ik hebben in december 2010 voor alle kinderen rapportresultaten¹⁷ samen ingevuld op basis van onze observaties en toetsresultaten uit de methode ‘Taal op Maat’.

Nadat ik deze resultaten in een overzicht heb gezet, ben ik met mijn mentor in gesprek gegaan over de rapportresultaten en de verschillen met mijn gegevens uit de TVK. Hoe kan het dat wij andere dingen in de klas denken te zien dat uit de test naar voren komt? Kunnen we ons vinden in de resultaten die de TVK ons hebben opgeleverd?

Het antwoord hierop was vrij simpel: we kijken bij het beoordelen op het rapport naar onder andere inbreng tijdens de kring, taalactiviteiten en zaakvakken waarbij woorden worden uitgelegd. Daarnaast kijken we naar het gemiddelde van de klas bij het beoordelen op het rapport en niet alleen naar de capaciteiten van het kind. Met dit inzicht is het goed om het beoordelen van de woordenschat voor op het rapport aan te passen, want daardoor krijg je een eerlijker beeld van wat het kind kan.

Deelconclusie rapportresultaten.

Volgens de rapportresultaten zijn er drie leerlingen die een beperkte woordenschat hebben en elf leerlingen die een gemiddelde woordenschat hebben. Bij de overige twee leerlingen wordt de woordenschat als ‘ruim’ beoordeeld. Op het gebied van ‘zichzelf verwoorden’ zijn er acht leerlingen die moeite hebben om zichzelf op een goede manier met woorden te uiten. Deze gegevens kunnen van belang zijn als in het vervolg van mijn beginsituatie uit verschillende instrumenten blijkt dat deze leerlingen daadwerkelijk problemen hebben met de woordenschat. In

---

¹⁷ Zie bijlage 3.

dat geval zal ik hen extra ondersteuning moeten aanbieden bij het aanleren van nieuwe woorden.

4.2.2 TVK.

Om de woordenschatontwikkeling van de leerlingen duidelijk in beeld te krijgen, heb ik twee onderdelen van de TVK afgenomen: Woordenschat Productie (actief) en Woordenschat Keuze (passief). De namen van de leerlingen heb ik geanonimiseerd, in het kader van de Wet op de Bescherming Persoonsgegevens.

Als je kijkt naar de groep, zijn er een aantal kinderen van wie de scores¹⁸ opvallen. Deze scores heb ik blauw gemaakt. Bij één leerling heb ik een zorgwekkende score gesignaleerd. Deze score heb ik rood gemaakt.

Zoals je in de bijlage kunt zien, zijn er vijf leerlingen die in verhouding met hun intelligentie ‘goed’ scoren op woordenschat. Dit heb ik volgens de handleiding kunnen vaststellen. Er is zelfs een leerling die ‘zeer goed’ scoort vergeleken met zijn intelligentie. Er zijn vier leerlingen bij wie hun woordenschat als ‘voldoende’ beschouwd kan worden. Bij de overige vijf leerlingen is er een groot verschil aantoonbaar tussen de actieve en passieve woordenschat en bij één leerling is dit zelfs zorgwekkend. Deze leerlingen hebben binnen mijn plan van aanpak extra aandacht nodig, omdat bij hen de woordenschatontwikkeling moeizaam verloopt.

Deelconclusie TVK.

Er zijn uit deze test zes leerlingen die meer aandacht voor hun woordenschat nodig lijken te hebben omdat zij onder of zelfs ruim onder hun intelligentie scoren op de woordenschattoets. Voor mijn onderzoek is dit belangrijk om te weten omdat ik mijn handelen voor deze zwakke leerlingen wellicht moet aanpassen.

4.2.3 Woordenschattoets ‘beroepen’.

Datum van afname: 06-04-‘10

Ik heb bij zowel mijn eigen groep als bij de controlegroep op één dag de woordenschattoets afgenomen, zodat ik hier geen verschil in kon krijgen door de toetsen op een ander tijdstip af te nemen. Dit vergroot de betrouwbaarheid van de resultaten van deze toets. Opvallend is dat in de controlegroep gemiddeld ieder kind 23,9 woorden van de toets kent, terwijl dat gemiddelde in

---

¹⁸ Zie bijlage 4.

mijn groep ligt op 22,5 woorden per kind. Het instapniveau van de leerlingen uit mijn klas ligt dus iets lager dan in de controlegroep¹⁹. Voor het verloop van mijn onderzoek zal dit gegeven geen problemen opleveren; het gaat om het aantal nieuwe woorden dat de kinderen leren tijdens de periode van uitvoering.

Door de test niet alleen te analyseren op score per kind, maar ook op de klassikale score per woord, weet ik nu dat de volgende woorden binnen de uitvoering van mijn plan van aanpak meer aandacht nodig hebben omdat deze woorden door één derde of meer van de leerlingen uit mijn klas nog niet beheerst worden:

arts, dirigent, serveerster, ober, ontwerpen, loodgieter, schilder, productie, verpleger, astronaut, stewardess, varkenshouder, journalist, monteur, en verpleegkundige.

Deelconclusie woordenschattoets 'beroepen'.

De leerlingen uit mijn stageklas hebben een lager instapniveau op de woordenschattoets behaald, maar dat is voor het onderzoek niet erg. Ik weet nu met welke woorden de klas moeite heeft en kan daar dus extra aandacht aan besteden bij de uitvoering. Op dit moment heb ik de algemene beginsituatie van de leerlingen rondom hun woordenschat compleet en kan ik dus de eerste deelvraag beantwoorden. Dit is te lezen bij kopje 4.3.

4.2.4 Vragenlijst.

Ik heb bij de leerlingen uit mijn stageklas een vragenlijst afgenomen²⁰ om te zien wat zij vinden van het woordenschatonderwijs in mijn klas. Om daarachter te komen, heb ik de volgende vragen/stellingen opgesteld waarop de kinderen een punt mogen geven van 1 t/m 10.

Omdat veel kinderen nog niet goed kunnen lezen, heb ik bij ieder kind de vragenlijst individueel afgenomen. Doordat mijn relatie met de leerlingen goed is en doordat ik de leerlingen niet be- of veroordeel op basis van hun antwoord, verwacht dat de resultaten van deze vragenlijst betrouwbaar zullen zijn.

De vragen/stellingen:

1. Ik vind het leuk om nieuwe woorden te leren.
2. Ik ken al veel woorden.
3. Op school leer ik veel nieuwe woorden.

---

¹⁹ Zie bijlage 5.

²⁰ Zie bijlage 6.

4. Onze juf (juf Michelle) leert ons veel nieuwe woorden.
5. Ik leer op een leuke manier nieuwe woorden op school.
6. Ik leer vaak nieuwe woorden op school.

Deelconclusie vragenlijst.

Zoals je kunt zien, krijgen de vragen over ‘op een leuke manier nieuwe woorden leren’ en ‘vaak nieuwe woorden leren’ een lagere beoordeling dan de overige vragen. Volgens de kinderen zijn dit dus twee punten waaraan gewerkt moet en kan worden. Ik weet nu dus dat ik tijdens mijn uitvoering ervoor moet zorgen dat de kinderen de nieuwe woorden op een leuke manier leren en dat dit vaak genoeg aan bod komt (het liefste structureel).

Aan het einde van de uitvoering neem ik deze vragenlijst nog eens af bij de klas om te kijken of er op deze twee gebieden, maar ook bij de andere vragen, een vooruitgang te zien is.

4.3 Conclusie beginsituatie.

Nu mijn onderzoek naar de beginsituatie van de leerlingen uit mijn klas is afgerond, heb ik genoeg informatie verzamelen om antwoord te kunnen geven op de eerste twee deelvragen.

Mijn eerste deelvraag rondom de beginsituatie van de leerlingen is: *‘Wat is de beginsituatie van de leerlingen uit mijn stageklas met betrekking tot hun woordenschat?’*

Nadat ik de resultaten vanuit de verschillende perspectieven naast elkaar heb gelegd, heb ik de balans kunnen opmaken voor de beginsituatie van de leerlingen uit mijn klas. Er zijn op dit moment vier leerlingen uit mijn klas bij wie ik me zorgen maak om hun woordenschatontwikkeling omdat vanuit de verschillende bronnen blijkt dat zij onvoldoende woorden beheersen voor hun leeftijd en ook in de instaptoets over ‘beroepen’ negatief opvallen. Het gaat hierbij om leerling 6, 9, 13 en 16.

Naast deze vier zorgleerlingen zijn er vijf andere leerlingen bij wie ik de woordenschatontwikkeling extra in de gaten moet houden omdat deze ontwikkeling niet geheel soepel verloopt. Hierbij gaat het om leerling 5, 7, 8, 11 en 14.

De overige leerlingen ontwikkelen zich volgens verwachting. Om hen maak ik me binnen dit onderzoek weinig zorgen want er zijn geen signalen bij deze leerlingen die aangeven dat zij met het basisaanbod niet tot uitbreiding van de woordenschat zullen komen.

Ook op mijn tweede deelvraag kan ik nu antwoord geven. Deze vraag luidt zo: *‘Hoe kijken de leerlingen uit mijn stageklas op dit moment aan tegen het woordenschatonderwijs?’*

Om hierachter te komen heb ik bij de leerlingen een vragenlijst afgenomen. De uitkomsten van deze vragenlijst waren vrij duidelijk: op alle vragen wordt een voldoende gescoord. Toch zijn er twee onderdelen die opvallen binnen de resultaten: de kinderen vinden de manier waarop zij nieuwe woorden aangeleerd krijgen niet zo leuk en ze vinden dat ze niet zo vaak nieuwe woorden op school leren. Deze twee punten vind ik duidelijke signalen vanuit de kinderen waar in het vervolg van mijn onderzoek zeker iets mee kan.

Nu ik antwoord heb gekregen op de eerste twee deelvragen, heb ik een duidelijk beeld over de beginsituatie en het beeld van de leerlingen over het woordenschatonderwijs in mijn klas. Ik weet op welke punten de leerlingen onder de maat scoren en welke punten de leerlingen graag in de klas verbeterd willen zien. Kortom: ik denk dat ik nu klaar ben om een plan van aanpak te gaan opstellen. Daarvoor heb ik natuurlijk eerst kennis nodig, dus vandaar dat ik in het volgende hoofdstuk eerst mijn tweede literatuurstudie aan bod laat komen die als theoretische onderbouwing van mijn plan van aanpak zal gelden.

5. Theoretische onderbouwing plan van aanpak.

5.1 Inleiding.

In het eerste theoretische kader heb ik mezelf gericht op algemene literatuur rondom de woordenschat en diens ontwikkeling. Nu ik de beginsituatie duidelijk heb en ik weet waar ik in mijn uitvoering aan wil gaan werken met de klas, heb ik eerst literatuur gezocht die mijn handelen kunnen sturen. Hierdoor kan ik aantonen dat ik gericht te werk ben gegaan op een verantwoorde manier. De volgende literatuur is daarom allemaal van toepassing op de uitvoering van mijn onderzoek.

5.2 Woordenschatdidactiek.

Op dit moment heb ik mezelf inlezen in algemene literatuur rondom woordenschat en ken ik de beginsituatie van de leerlingen. Met het oog op de uitvoering om de woordenschat te vergroten, vind ik dat ik eerst moet gaan bekijken hoe volgens deskundigen woorden het beste aangeleerd kunnen worden. Deze kennis kan ik later in mijn plan van aanpak goed gebruiken.

5.2.1 Woordleerstrategieën.

Huizenga (2001) spreekt over vijf woordleerstrategieën die een kind kan gebruiken om een woord te leren.

1. Labelen: een woord wordt gekoppeld aan een voorwerp of gebeurtenis uit de werkelijkheid. Vooral jonge kinderen leren op deze manier woorden. Volwassenen gebruiken deze strategie vooral om achter de betekenis van een onbekend woord te komen.
2. Analyseren: door de verbale context van een woord te analyseren, kun je achter de betekenis van een woord komen. Volwassenen gebruiken deze strategie vooral om langere (samengestelde) woorden te analyseren: ze kijken welk gedeelte van het woord ze wel kennen.
3. Relateren: ligt in het verlengde van analyseren: het leggen van een betekenisrelatie tussen twee woorden of delen van een samengesteld woord.
4. Vergelijken: door het vergelijken van twee woorden kan een kind erachter komen wat een woord betekend. Bijvoorbeeld: wat een lieve hond, dat is een aardig dier. Het kind kan er zo achterkomen dat een hond een dier is.
5. Categoriseren: ligt in het verlengde van vergelijken: een kind is in staat om betekenisclassen te onderscheiden.

5.2.2 Woorden selecteren.

Als leerkracht is het goed om te weten hoe je een woord moet selecteren voordat je gaat werken aan het uitbreiden van de woordenschat. Hiervoor hebben Van der Nulft & Verhallen (2003)²¹ een aantal criteria opgesteld. Deze kennis komt straks in de uitvoering van pas doordat ik dan ga bekijken welke woorden ik vooral aan de orde laat komen in de klas.

1. Kies alleen de woorden die kinderen nog niet kennen en wel moeten leren.

2. Let op de criteria 'frequentie', 'nut' en 'pregnante context'.

Frequentie = veelgebruikte woorden kiezen.

Nut = woorden die passen bij de leeftijd van de kinderen.

Pregnante context = in bepaalde situaties komen woorden aan bod. Benut deze situaties.

3. Kies woorden niet los, maar met de gedachte aan netwerkopbouw.

5.2.3 Viertaktmodel.

Lijnen van de theorie (hoe kinderen woorden leren) zijn doorgetrokken naar een didactisch model: het Viertaktmodel. Deze stappen moeten worden doorlopen voordat we kunnen zeggen 'de leerling kent het woord'.

1. Voorbewerken; je activeert de voorkennis van de kinderen en maakt ze betrokken bij een onderwerp/woord. Op deze manier worden nieuw te leren woorden gekoppeld aan ervaringen en andere woorden.

2. Semantiseren; je legt het woord (betekenis) helder uit.

3. Consolideren (vastzetten); je gaat het woord inoefenen zodat de woorden een vaste plek binnen de woordenschat krijgen. De leerlingen moeten de betekenissen van woorden niet alleen gebruiken, ze moeten ook de woorden en bijbehorende betekenissen onthouden. Hierdoor breiden ze hun woordennetwerk uit.

4. Controleren; je gaat bekijken of de kinderen het woord actief of passief kennen. Als blijkt dat kinderen het woord niet begrepen hebben, ga je terug naar de vorige fase.

Deze didactiek zal binnen mijn plan van aanpak als leidraad genomen worden. Bij alle acties die ik zal uitvoeren, komen deze vier stappen weer terug. Uiteindelijk moet het doorlopen van deze vier stappen ervoor zorgen dat het woordenschatonderwijs op een effectieve manier ingezet wordt.

---

²¹ Nulft, D. van den & Verhallen, M. (2003) 'Met woorden in de weer.' Bussum: Uitgeverij Coutinho.

5.2.4 De drie uitjes.

Aansluitend op het Viertaktmodel, zijn de drie uitjes uitgewerkt. De drie uitjes helpen leerkrachten om elk woord op een verantwoorde manier te semantiseren.

- Uitbeelden: het woord in beeld brengen (voordoen), laten zien, naspelen, laten ervaren of voelen. Plaatjes kunnen ook de betekenis van een woord visueel ondersteunen.
- Uitleggen: een talige uitleg, de kinderen krijgen het woord niet alleen visueel, maar ook verbaal aangeboden. Binnen de uitleg moet het te leren woord regelmatig herhaald worden.
- Uitbreiden: er worden meerdere woorden meegenomen rondom hetzelfde onderwerp.

Verbindingen tussen woorden komen hierdoor tot stand, dit zorgt voor uitbreiding van het woordennetwerk.

5.3. Werkvormen voor in de klas²².

Ik heb door de vorige twee pagina's natuurlijk al heel wat kennis opgedaan over de algemene didactiek die bij woordenschatonderwijs past. Deze didactiek wil ik gaan verweven in een aantal werkvormen die volgens de deskundigen goed zijn om in te zetten bij het vergroten van het woordenschatonderwijs. Door hier de pijlers voor interactief taalonderwijs (zie blz. 11) aan te verbinden, denk ik dat ik ervoor kan zorgen dat de lessen door de leerlingen als 'leuk' ervaren zullen worden waardoor zij bij de eindmeting positiever zullen denken over het woordenschatonderwijs.

5.3.1 Thematisch werken.

Niet alleen in de onderbouw, maar ook in de bovenbouw van de basisschool valt goed te werken met thema's. Als leerkracht is het belangrijk dat je jezelf richt op een centraal thema dat past bij de belevingswereld van het kind. Binnen dit thema ga je bepalen welke onderdelen je aan bod laat komen. Dit geldt ook voor het aanbod qua woorden. Je gaat bekijken welke activiteiten passen bij je thema en probeert dit bij verschillende vakgebieden te integreren. Zo kan het zijn dat je aardrijkskunde, geschiedenis, muziek, handvaardigheid en begrijpend lezen werkt aan een en hetzelfde thema.

Voor mijn onderzoek betekent dit concreet: ik ga samen met de klas werken aan het vergroten van de woordenschat rondom het thema 'beroepen'.

---

²² 1. Bongaards, B. & Sas, J. De inrichting van de leeromgeving. In Bongaards, B. & Sas, J. (red.) 'Vakbekwaam onderwijzen.' (pp. 24-28). Houten: Wolters Noordhoff.
2. Huizenga, H. (2005) Werkvormen en hulpmiddelen. In Huizenga, H. (red.) 'Taal en didactiek: woordenschat.' (pp. 105-117) Houten: Wolters Noordhoff.

5.3.2 Woordmuur.

Een goed hulpmiddel om woorden onder de aandacht te brengen van kinderen is de woordmuur (Kienstra, 2003). Dat is een speciaal voor de woordenschat gereserveerde plek in de klas, waarop een overzicht te zien is van de woorden die klassikaal behandeld zijn. Aan de muur kunnen de kinderen woordkaarten, foto's tekeningen en illustraties hangen die de betekenis van de woorden verduidelijken. Hierdoor is de woordmuur steeds in ontwikkeling.

Ik denk dat deze werkvorm voor de leerlingen in mijn groep goed zal werken omdat de leerlingen uit mijn klas nogal visueel zijn ingesteld. Daarnaast heb ik in de literatuur gelezen dat regelmatige herhaling van de woorden erg goed is en met een woordmuur in de klas worden de woorden eerder herhaald omdat ze dichterbij aanwezig zijn.

5.3.3 Moeilijke woordenbus.

Een bruikbare werkvorm die voortvloeit vanuit de 'systematische inprentingsprocedure' (Sas & Wieringa, 1988), oftewel SIP, is het werken met een moeilijke woordenbus (Van Aarle, 1991). Bij deze werkvorm worden alle woorden die door de kinderen als 'moeilijk' worden beschouwd, verzameld op kaartjes in de moeilijke woordenbus. Op een gezet tijdstip opent de leerkracht deze bus en gaat hij/zij samen met de kinderen bekijken van welke woorden ze de betekenis al wel weten. Deze woorden komen op de groene stapel waarop alle beheerste woorden mogen komen te liggen. De woorden die nog niet helemaal zitten, worden op de oranje stapel gelegd, de stapel van onzekere woorden. De woorden die niet-beheerst zijn komen op de rode stapel te liggen. Voor deze woorden is extra aandacht in de vorm van het Viertaktmodel zeker nodig.

5.3.4 Opzoekkaart.

Binnen de taalmethode Taal Actief wordt om de woordenschat te vergroten, gewerkt met een zogenoemde opzoekkaart. Zodra kinderen een woord tegenkomen waarvan ze de betekenis niet kennen, kunnen ze door de stappen van de opzoekkaart te volgen, toch achter de betekenis komen. De stappen die gevolgd dienen te worden zijn als volgt:

1. Ken ik het woord of een deel daarvan?
2. Ik lees in de tekst een stukje terug en verder. Weet ik nu de betekenis van het woord?
3. Ik kijk of de plaatjes in de tekst mij iets kunnen vertellen over dit woord.
4. Omdat ik nog steeds niet achter de betekenis van het woord ben gekomen, ga ik het woord opzoeken in het woordenboek.

---

6. Plan van aanpak.

6.1 Inleiding.

Nu ik weet hoe het gesteld is met de woordenschatontwikkeling van de leerlingen uit mijn klas en hoe zij tegen het woordenschatonderwijs aankijken, zijn er enkele punten waaraan ik in mijn plan van aanpak meer aandacht wil gaan besteden. Hierbij kun je denken aan zorgen voor prikkelende activiteiten die de woordenschat moeten vergroten, zodat de leerlingen het leuker gaan vinden om nieuwe woorden te leren. Ook het rekening houden met het groepje zorgleerlingen hoort daarbij, net als het structureel bezig zijn met woordenschatonderwijs.

6.2 Plan van aanpak.

Binnen de uitvoering van mijn plan van aanpak wil ik gaan zorgen voor ‘intentionele woordleersituaties’ (Verhallen & Verhallen, 1994): situaties die ik in mijn klas creëer met de bedoeling om nieuwe woorden aan te leren.

Zo’n leerrijke situatie wil ik gaan inrichten door:

- ❖ Te gaan werken met een woordmuur in de klas. Op deze woordmuur, die een vaste plek achter in de klas krijgt, wil ik alle beroepen die aan bod zullen komen gaan clusteren per kapstokwoord. Er zullen op deze woordmuur drie kolommen komen met als overkoepelend begrip ‘beroepen’. Dit begrip wordt onderverdeeld in de begrippen ‘hulpverlening’, ‘productie’ en ‘overige beroepen’. Alle beroepen kunnen bij deze drie steekwoorden worden ondergebracht.

De begrippen die zullen worden behandeld, wil ik volgens het Viertaktmodel gaan bieden. Dit houdt in dat ik eerst de voorkennis van de kinderen ga controleren (=voorbewerken). Daarna ga ik met de kinderen naar de betekenis van het woord kijken. Dit doe ik eerst door beeldmateriaal dat bij het begrip past, te laten zien (=uitbeelden). Hierna volgt een talige uitleg waarbij ik ervoor wil zorgen dat het woord regelmatig herhaald wordt, zowel door mij als door de leerlingen (=uitleggen). Tot slot gaan we samen bekijken welke andere woorden bij dit begrip passen zodat er verbindingen binnen het woordennetwerk worden gemaakt. Dit alles past bij de tweede fase van het Viertaktmodel: semantiseren.

Vanuit het semantiseren vloeit de les over in het inoefenen van het begrip, het zogenoemde consolideren. Na deze fase kan ik gaan controleren of de leerlingen de betekenis van het woord begrijpen (=passieve woordenschat) en ook in situaties kunnen

toepassen (=actieve woordenschat).

- ❖ Een ‘moeilijke woordenbus’ in de klas neer te zetten. Zodra kinderen bij bijvoorbeeld het lezen in hun leesboek een woord tegenkomen dat zij niet kennen, kunnen ze dit op een briefje schrijven en in de bus gooien. Op een gezet tijdstip ga ik samen met de kinderen kijken welke woorden er allemaal in de bus zitten. Volgens een vast patroon (zie volgende punt) gaan we proberen om samen erachter te komen wat het woord betekent. Op deze manier zijn kinderen niet alleen tijdens taalonderwijs bezig met het vergroten van hun woordenschat, maar ook bij alle andere vakken. Een ander voordeel van het werken met een dergelijk bus is dat ik als leerkracht in eerste instantie niet nodig ben om het woord te signaleren. Op een tijdstip dat in het klassenmanagement goed uitkomt, kan ik dan samen met de kinderen op het woord terugkomen.
- ❖ De leerlingen te leren werken met een ‘opzoekkaart’. Als een kind niet weet wat een woord betekent, gaat het kind voortaan een aantal stappen doorlopen om achter de betekenis van een woord te kunnen komen. Hiervoor leer ik het kind de volgende stappen te doorlopen:
  1. Ken ik het woord of een deel daarvan?
  2. Ik lees in de tekst een stukje terug en verder. Weet ik nu de betekenis van het woord?
  3. Ik kijk of de plaatjes in de tekst mij iets kunnen vertellen over dit woord.
  4. Omdat ik nog steeds niet achter de betekenis van het woord ben gekomen, ga ik het woord opzoeken in het woordenboek.

Volgens Stahl (1999) pikken kinderen 5 tot 10% van de onbekende woorden uit een tekst op en leren daardoor zo’n 2.250 woorden per jaar. Door te gaan werken met een opzoekkaart hoop ik te bereiken dat de leerlingen nog meer woorden leren.

Tot slot heb ik binnen mijn aanpak in de klas ook aandacht voor de leerlingen van wie de woordenschatontwikkeling niet vlot verloopt. De groep zorgleerlingen die bestaat uit vier leerlingen, wil ik elke week pre-teaching gaan geven. Dit houdt in dat ik met hen samen verschillende woorden en begrippen die tijdens de lessen van die week aan bod zullen komen, ga voorbespreken. Ik doorloop met deze leerlingen dus de eerste twee stappen van het Viertakmodel al waardoor de leerlingen tijdens de klassikale les het aanbod beter kunnen volgen. Dit is niet alleen goed voor het zelfvertrouwen van de leerlingen. Door de herhaling van

de stof is er meer kans dat de begrippen blijven hangen bij deze leerlingen. Volgens Beck (2002)²³ is herhaling nodig voor kinderen: hij schrijft dat elk nieuw woord 8 tot 10 keer aan bod moet komen voordat het blijft hangen bij kinderen.

Tijdens de klassikale lessen heb ik extra aandacht voor deze leerlingen door hen vaker een beurt te geven en regelmatig te controleren (fase 4 van het Viertaktmodel) of ze de betekenis van een woord begrijpen.

Het andere groepje leerlingen van wie ik de ontwikkeling goed in de gaten moet houden, zal ik aan het einde van de week apart nemen om met hen in gesprek te gaan over de behandelde stof. Tijdens dit gesprekje zal ik controleren hoe de woorden die in die week behandeld zijn, bij hen zijn aangekomen.

6.3 Planning van plan van aanpak.

Uit de vragenlijst die ik heb afgenomen bij de leerlingen uit mijn klas, bleek dat zij vinden dat ze niet vaak genoeg nieuwe woorden op school leren. Om ervoor te zorgen dat ik structureel werk aan het vergroten van de woordenschat, heb ik een planning gemaakt waarin ik alle activiteiten heb opgenomen. Op de dagen waarop ik stage loop, woensdag, donderdag en vrijdag, zal ik gaan werken aan het voorbereiden en semantiseren van woorden die bij de beroepen horen. Ook wil ik op die dagen alvast gaan beginnen met inoefenen, waar mijn mentor mee verder gaat op maandag en dinsdag. Vervolgens zal ik op woensdag gaan controleren hoe de woorden zijn blijven hangen bij de kinderen. Op woensdag zal ik ook met het groepje zorgleerlingen aan de slag gaan om hen alvast pre-teaching te geven over de woorden die gaan komen.

Op de volgende pagina is in een overzicht te zien hoe de komende vier weken waarin ik mijn plan van aanpak wil gaan uitvoeren, in grote lijnen eruit zullen komen te zien.

<i>Week</i>	<i>Activiteit</i>
Week 1	Introductie van het thema 'beroepen' Kringgesprek 'wat wil je later worden?' Behandel woorden bij 'hulpverlening' Start werken aan de woordmuur. Introductie van 'moeilijke woordenbus' en 'opzoekkaart'
Week 2	Terugblik op eerste week.

---

²³ Vernooy, K. (2005) 'Vlot lezen en vergroten van woordenschat in het Speciaal Basisonderwijs.' Leesimpuls SBO (Lisbo) CPS: Amersfoort.

	Behandel woorden bij 'productie'. Creatieve opdracht rondom beroepen. Vul woordmuur aan.
Week 3	Terugblik op tweede week. Behandel 1 ^e sessie woorden bij 'overige beroepen' Creatieve opdracht afmaken. Vul woordmuur aan.
Week 4	Terugblik op derde week. Behandel 2 ^e sessie woorden bij 'overige beroepen' Vul woordmuur aan.

Aan het einde van de vierde week van de uitvoering, zal ik de woordenschattoets en de vragenlijst nogmaals afnemen bij de leerlingen uit mijn klas om de ontwikkeling van de leerlingen vast te kunnen stellen. Van daaruit kan ik mijn onderzoek gaan evalueren. In deze laatste week zal ik ook bij de leerlingen uit de controlegroep de woordenschattoets nogmaals gaan afnemen.

7. Data-analyse opbrengsten van het plan van aanpak.

7.1 Inleiding.

Nadat ik vier weken aan de slag ben geweest met mijn plan van aanpak om de woordenschat van de leerlingen rondom het thema ‘beroepen’ te vergroten, heb ik de woordenschattoets nog eens afgenomen in mijn klas en de controlegroep om te kijken of mijn handelen effect heeft gehad. Ook de vragenlijst heb ik nog eens afgenomen bij de leerlingen uit mijn stageklas om te kunnen vaststellen of de leerlingen nu positiever over het woordenschatonderwijs zijn gaan denken. Vinden de leerlingen dat het leren van nieuwe woorden nu leuker is en ook vaker voorkomt? In dit hoofdstuk zal ik antwoord kunnen geven op deze vragen. Daarmee kan ik tevens de derde deelvraag van mijn onderzoek beantwoorden. Antwoord op deze deelvraag is te lezen in hoofdstuk 6.6.

7.2 Afname woordenschattoets ‘beroepen’ MB5 en controlegroep.

Op 28-04-’11 heb ik bij zowel mijn eigen groep als bij de controlegroep de woordenschattoets over beroepen nog eens afgenomen om te kijken of de leerlingen nu meer woorden beheersen dan vier weken geleden. In een overzicht²⁴ heb ik de resultaten van de leerlingen weer opgenomen. In hoofdstuk 6.4 ga ik de resultaten van deze toetsafname vergelijken met de resultaten van de vorige afname.

Er waren twee leerlingen uit mijn klas afwezig. Bij deze leerlingen heb ik de woordenschattoets op 29-04-’11 afgenomen.

Deelconclusie woordenschattoets ‘beroepen’.

De leerlingen uit mijn klas beheersten tijdens de tweede afname gemiddeld 29,6 woorden. Tijdens de eerste afname lag dit gemiddelde nog op 22,5 woorden. Dat betekent dat in vier weken de leerlingen gemiddeld 7 woorden hebben bijgeleerd.

In de controlegroep lag dit gemiddelde in eerste instantie hoger: zij beheersten toen gemiddeld 23,9 woorden per kind. Tijdens de tweede afname was dit gemiddelde 25,8 woorden per kind. Een gemiddelde stijging van bijna 2 woorden per kind.

Wat ik hieruit kan opmaken, is dat de leerlingen uit mijn klas meer woorden hebben geleerd rondom het thema ‘beroepen’ dan de leerlingen uit de controlegroep die geen extra aandacht

---

²⁴ Zie bijlage 7.

hebben besteed aan dit thema.

Het aantal woorden dat de leerlingen hebben bijgeleerd, ligt beduidend lager dan men in de literatuur aangeeft. Zo is Stahl (1999)²⁵ van mening dat kinderen gemiddeld per jaar 300-500 woorden intentioneel door instructie bijleren. Dit komt neer op 8 tot 10 woorden per week. Ik denk dat de leerlingen uit mijn klas dit gemiddelde niet gehaald hebben doordat hun leerrendement lager ligt dan bij leerlingen in het reguliere onderwijs. Hierdoor hebben ze meer tijd nodig om zich te stof eigen te maken.

7.3 Afname vragenlijst MB5.

Ook heb ik op 28-04-'11 de vragenlijst over woordenschatonderwijs nog eens afgenomen²⁶ bij de leerlingen uit mijn klas. Deze gegevens zijn voor mijn onderzoek belangrijk omdat ik hierdoor inzicht krijg in het beeld dat de leerlingen hebben over het leren van nieuwe woorden. In hoofdstuk 6.5 maak ik de vergelijking tussen de eerste en de tweede afname van deze vragenlijst en kan ik concluderen wat het werken aan de woordenschat volgens de kinderen heeft opgebracht.

Deelconclusie vragenlijst.

In de tabel hieronder is in een overzicht te zien wat de leerlingen bij de eerste en de tweede afname van de vragenlijst gemiddeld scoorden per vraag. Zoals je kunt zien, heb ik in de onderste rij de stijging per vraag opgenomen. Bij iedere vraag is minimaal 0,2 bijgekomen.

Tijdens de eerste afname vond ik de score van vraag 5 en 6 schokkend. Deze uitgangspunten heb ik meegenomen in mijn plan van aanpak. Zoals je kunt zien, zijn de scores van deze twee vragen het meeste gegroeid. Hierdoor kan ik constateren dat de leerlingen nu vinden dat nieuwe woorden op een leukere manier worden aangeleerd en dat dit ook vaker gebeurt.

Vragen →	1	2	3	4	5	6
Gemiddelde per afname						
↓						

²⁵ M. Verhallen. (2009) 'Meer en beter woorden leren.' Projectbureau Kwaliteit PO-Raad.

²⁶ Zie bijlage 8.

Gemiddelde 1 ^e afname	7,4	7,3	7,9	7,4	6,9	6,1
Gemiddelde 2 ^e afname	7,6	7,8	8,4	8,6	8,9	7,9
Stijging van	0,2	0,5	0,5	0,2	2,0	1,8

Op dit moment heb ik alle gegevens verzameld die ik nodig heb om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. Alle instrumenten die ik voor de eindmeting zou gebruiken, zijn afgenomen en geanalyseerd. In het volgende hoofdstuk kan ik hierdoor alle conclusies op een rijtje gaan zetten om zo te kijken of ik het doel van mijn onderzoek bereikt heb en dus een effectieve en leuke manier heb gevonden om de woordenschat van de leerlingen uit mijn groep te vergroten.

8. Conclusies.

8.1 Inleiding.

Nu mijn onderzoek is afgerond en ik alle resultaten verzameld heb, ben ik klaar om mijn onderzoeksvraag te beantwoorden. Daarvoor wil ik eerst de deelvragen nog eens op een rijtje zetten. De antwoorden op deze vragen zal ik samenvatten in mijn eindconclusie. Vanuit deze eindconclusie heb ik aanbevelingen met betrekking tot het inrichten van het woordenschatonderwijs in mijn groep kunnen opstellen.

8.2 Conclusies.

Door vanuit verschillende oogpunten te kijken naar de woordenschat van de kinderen uit mijn klas en deze met verschillende instrumenten te meten, heb ik de beginsituatie van de leerlingen goed in kaart kunnen brengen. Dit past bij mijn eerste deelvraag: ‘Wat is de beginsituatie van de leerlingen uit mijn stageklas met betrekking tot hun woordenschat?’

Na mijn onderzoek naar de beginsituatie heb ik kunnen vaststellen dat een groepje van vier leerlingen zorgleerlingen zijn op het gebied van woordenschat. Vijf andere leerlingen moeten extra in de gaten gehouden worden. Bij de overige zeven leerlingen uit mijn klas verloopt de woordenschatontwikkeling naar verwachting.

Voor de tweede deelvraag ‘Hoe kijken de leerlingen uit mijn stageklas op dit moment aan tegen het woordenschatonderwijs?’ heb ik een vragenlijst ontworpen en afgenomen bij de leerlingen uit mijn klas. Uit de resultaten van deze vragenlijst kon ik opmaken dat de leerlingen vinden dat ze nieuwe woorden niet op een leuke manier aangeleerd krijgen en daarnaast ook niet vaak genoeg naar hun zin. Omdat ik het belangrijk vind om ook naar de mening van het kind te luisteren, heb ik ervoor gekozen om hier iets mee te gaan doen in mijn plan van aanpak.

Daarmee komen we meteen tot de derde deelvraag: ‘Wat is een effectieve en leuke manier om woordenschat aan te leren en hoe richt ik daarbij mijn leeromgeving in?’

Om deze vraag te kunnen beantwoorden heb ik verschillende literatuur gelezen, ben ik in gesprek gegaan met de logopediste Karin Rutten van mijn stageschool en met een SBO-school²⁷ die zich heeft verdiept in het verbeteren van het woordenschatonderwijs op hun school. Vanuit deze

---

²⁷SBO De Brigantijn te Deurne.

bronnen ben ik gekomen tot een manier die volgens de deskundigen efficiënt is. Om ook tegemoet te komen aan het aspect 'leuk woordenschatonderwijs' heb ik ervoor gekozen om verschillende activiteiten zoals handvaardigheid en de gymles, te koppelen aan het woordenschatthema 'beroepen'. Daarnaast heb ik de kinderen een aantal verantwoordelijkheden gegeven zoals het versieren van de moeilijke woordenbus en ophangen van de woordmuur, waardoor ze zich verbonden voelen met het project. Ik denk dat deze dingen ervoor hebben gezorgd dat het project is gaan lezen bij de leerlingen. Daarnaast was het erg goed voor de kinderen dat ze zelf merkten dat ze meer woorden begrepen en konden gebruiken, iets wat ook bijdraagt aan de motivatie van de kinderen.

Nu ik antwoord heb kunnen geven op de drie deelvragen van mijn onderzoek, ben ik er klaar voor om de onderzoeksvraag te beantwoorden:

'Hoe kan ik in vier weken het woordenschatonderwijs in mijn stageklas inrichten op een effectieve en voor de kinderen leuke manier, zodat hun actieve woordenschat rondom het thema 'beroepen' vergroot wordt?'

Om het woordenschatonderwijs op een effectieve en leuke manier in te kunnen richten, moest ik eerst meer te weten komen over de beginsituatie van de leerlingen. Hiervoor heb ik de eerste deelvraag geformuleerd. Door een woordenschattest af te nemen, door rapportresultaten te bekijken en door zelf een woordenschattoets samen te stellen rondom het thema 'beroepen', heb ik voor ieder kind een beginsituatie kunnen vaststellen.

Vanuit deze beginsituatie heb ik een groepje samengesteld waarin leerlingen zitten die problemen hebben met de woordenschatontwikkeling. Zij krijgen binnen mijn aanbod extra ondersteuning in de vorm van pre-teaching. Een ander groepje leerlingen houd ik extra in de gaten door hen o.a. vaker een beurt te geven.

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden heb ik ook moeten onderzoeken hoe de leerlingen vooraf tegen het woordenschatonderwijs aankeken. Hiervoor heb ik een vragenlijst opgesteld die ik bij ieder kind apart heb afgenomen. Hierdoor ben ik te weten gekomen dat de kinderen vinden dat ze nieuwe woorden op niet zo'n leuke manier aangeleerd krijgen en dat ze niet vaak genoeg nieuwe woorden leren. De mening van de kinderen heb ik in mijn plan van aanpak omgezet in actiepunten, die ervoor moesten zorgen dat deze mening positiever zou worden.

Toen ik zicht had op de beginsituatie en beeld van de leerlingen tegenover woordenschatonderwijs in mijn groep, heb ik vanuit literatuur en gesprekjes met andere professionals een plan van aanpak kunnen schrijven waarin ik rekening heb gehouden met de beginsituatie, mening van de kinderen en mogelijkheden binnen mijn groep. Zo ben ik binnen het thema ‘beroepen’ gaan werken met een woordmuur om alle woorden overzichtelijk in de klas zichtbaar te kunnen maken. Daarnaast heb ik een ‘moeilijke woordenbus’ geïntroduceerd zodat er meer woorden uitgelegd kunnen worden. Vervolgens heb ik een stappenplan aangeboden waardoor de leerlingen leren hoe ze achter de betekenis van een woord kunnen komen. Voor kinderen uit mijn klas is het goed om dit volgens een vast stappenplan te leren, omdat dit hen structuur en houvast geeft, iets waar de leerlingen uit mijn groep veel aan hebben. Het groepje zorgleerlingen heb ik binnen dit plan van aanpak geholpen door iedere week een pre-instructie te geven. Dit gaf hen tijdens de les een voorsprong waardoor zij de stof wel bij konden benen. Daarnaast heb ik er telkens aan het einde van de week voor gezorgd dat ik de laatste stap van het Viertaktmodel, het controleren, bij hen extra zorgvuldig deed om hun ontwikkeling zo in de gaten te houden. Ook bij het groepje leerlingen van wie ik de woordenschatontwikkeling extra moet volgen, heb ik dit zo gedaan.

8.3 Eindconclusie.

Door te zorgen voor een duidelijk beginsituatie, door te luisteren naar de mening van de leerlingen en door uitdagende en prikkelende werkvormen in te zetten is het mij gelukt om de woordenschat van de leerlingen uit mijn groep te vergroten rondom het thema ‘beroepen’.

De opbrengsten van deze manier van werken zijn duidelijk: mijn leerlingen hebben vier keer zoveel woorden rondom dit thema geleerd dan de leerlingen uit de controlegroep, die geen extra aanbod rondom hun woordenschat hebben gehad. Daarnaast wordt deze manier van werken door de leerlingen uit mijn groep met 2 punten hoger beoordeeld op de tienpuntsschaal. Dit geeft aan dat ook de leerlingen deze manier van werken wel zien zitten.

8.4 Aanbevelingen.

Een aantal punten die tijdens de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van mijn onderzoek van belang waren, heb ik omgezet in tips die ik kan en wil gaan inzetten in mijn onderwijs m.b.t. de woordenschatontwikkeling.

- Luister naar wat kinderen te zeggen hebben over het woordenschatonderwijs, want vaak klopt hun beeld over het onderwijs.
- Zorg ervoor dat je structureel werkt aan het vergroten van de woordenschat van de

leerlingen, want op deze manier zullen de resultaten van de leerlingen (zowel op gebied van taal als op andere gebieden) vooruit gaan.

- Stel doelen voor het ontwikkelen van woordenschat, op deze manier ben je planmatig en bewust bezig om de woordenschat te vergroten.
- Kies zorgvuldig de woorden die je kinderen wilt aanleren en laat deze woorden vervolgens vaak genoeg (minstens 8 tot 10 keer en in het SBO nog zelfs vaker!) aan bod komen.
- Wissel werkvormen regelmatig af en houd je instructieprincipes daarbij gelijk.

8.5 Tot slot.

Ik ben erg blij om te zien dat mijn plan van aanpak haar vruchten heeft afgeworpen. De manier van werken is goed uit te voeren in de klas: het is slechts een kleine aanpassing in mijn handelen geweest. Het grootste verschil met mijn onderzoek vóór mijn onderzoek is vooral het feit dat ik me nu bewust bezigield met woorden aanleren, uitleggen en controleren. Dit geldt voor zowel de woorden die ik tijdens mijn onderzoek wilde aanleren, als voor woorden die ik bij andere (zaak)vakken tegenkwam.

9. Evaluatie onderzoek.

9.1 Inleiding.

Om mijn handelen tijdens dit onderzoek goed in beeld te krijgen, heb ik ervoor gekozen om aan de hand van de stappen van het reflectiemodel van Korthagen²⁸, te gaan evalueren op mijn onderzoek. Tijdens de Pabo heb ik hier al wat ervaring mee opgedaan die ik nu kan gebruiken om de vijf stappen te doorlopen.

9.2 Evaluatie op het procesverloop.

De vijf stappen van het evaluatiemodel zijn als volgt: ervaring opdoen, terugblikken op de ervaring, beschrijven van de essentie van de ervaring, alternatieven beschrijven en alternatieven uitproberen. De laatste stap van deze cyclus is niet nodig om uit te voeren, de overige vier stappen zal ik hieronder uitwerken.

1. Ervaring opdoen.

Tijdens mijn onderzoek heb ik verschillende ervaringen opgedaan. Zo ben ik aan de slag geweest met het in kaart brengen van de beginsituatie van de leerlingen rondom hun woordenschat. Hiervoor heb ik verschillende bronnen bestudeerd en twee toetsen afgenomen bij de leerlingen. Daarnaast heb ik een vragenlijst gemaakt waardoor ik meer te weten ben gekomen over de mening van de leerlingen ten opzichte van het woordenschatonderwijs in mijn klas. Ik heb verschillende literatuur gelezen waardoor ik meer te weten ben gekomen over de didactiek die past bij het onderwijzen van woorden. Vanuit deze verschillende bronnen ben ik tot een plan van aanpak gekomen dat ik in de praktijk ben gaan uitvoeren. Uiteindelijk heb ik na het uitvoeren van mijn plan nogmaals een woordenschattoets over het thema 'beroepen' afgenomen waardoor ik heb kunnen vaststellen dat de leerlingen uit mijn stageklas nu een grotere woordenschat hebben op het gebied van beroepen.

2. Terugblik op de ervaring.

Nu ik terugkijk op deze ervaringen, bezorgt dit me een positief gevoel. Vanaf het moment dat ik wist dat ik 'iets met woordenschat' wilde gaan doen tot het moment dat ik mijn onderzoeksvraag formuleerde, was mijn onderzoek vrij abstract en had ik nog geen duidelijk beeld over wat ik

---

²⁸ Hoeven, J. van der (2006) 'Reflecteren, onmisbaar voor competentiegericht leren & ontwikkelen.'

überhaupt zou moeten doen.

Nadat mijn onderzoeksvraag en bijbehorende deelvragen geformuleerd waren, werd het onderzoek voor mij concreet en wist ik welke stappen ik moest zetten om te komen tot dit eindproduct. Toch is het onderzoek vanaf dit punt niet vlekkeloos verlopen. Achteraf heb ik kunnen vaststellen dat ik vooral in het begin van mijn onderzoek te breed dacht. Daardoor heb ik dingen uitgezocht die ik achteraf achterwege heb gelaten in mijn onderzoek. Jammer, want dit had me nogal wat tijd en moeite kunnen besparen.

Het onderzoeken van de beginsituatie vond ik erg leuk om te doen, omdat ik hierdoor het gevoel kreeg dat mijn onderzoek belangrijk was voor de leerlingen omdat dit hun ontwikkeling ten goede zou komen. De woordenschattoetsen die ik heb afgenomen, hebben me niet laten zien hoe het zit met de woordenschat van de leerlingen uit mijn klas, maar hebben me ook de mogelijkheden laten zien om deze woordenschat te toetsen en registreren.

Ik ben blij dat ik bij mijn onderzoek ook heb gekeken naar de mening van de kinderen. Dit gebeurt in het onderwijs naar mijn mening te weinig, terwijl het wel goede opbrengsten kan hebben, zoals bij mijn onderzoek. Tijdens de lessen merkte ik dat de kinderen erg enthousiast reageerden toen ze merkten dat hun tips me hebben geholpen. Daar waren ze erg trots op.

Wat ik achteraf niet zo handig vind, is dat ik de literatuur over woordenschatdidactiek al vrij vlug heb samengevat waardoor ik al vrij vroeg in mijn onderzoek wist 'hoe het eigenlijk zou moeten'. Ik ben zelf van mening dat dit mijn handelen tijdens de beginsituatie niet heeft beïnvloed, maar voor een volgende keer zou ik deze literatuur pas op een later tijdstip binnen het onderzoek gaan lezen. Het voordeel dat ik wel heb gehad hierdoor is dat mijn plan van aanpak vrij vroeg helder was en dat mijn theoretisch kader op tijd klaar was.

Bij het uitvoeren van het plan van aanpak vond ik het fijn om te werken met de planning die ik vooraf had gemaakt. Dit heeft er namelijk voor gezorgd dat ik bewust en op geplande momenten aan de slag ben gegaan met het thema. Het mooiste aan de uitvoering van mijn plan vond ik dat de kinderen zelf merkten dat ze steeds meer woorden gingen beheersen en ook verbanden tussen woorden gingen zien. Het mooiste voorbeeld daarvan was het moment dat ik de kinderen duidelijke probeerde te maken dat iemand die bij de politie werkt, een (politie)agent is en dus geen 'politie'. Toen dit item ook aan bod kwam bij de brandweer, zei een kind: 'Hé, dat is dus hetzelfde als bij de politie. Dan is het een brandweerMAN!' Een ontdekking van het kind die daardoor dit verband heeft begrepen.

Voor het evalueren van mijn doelstelling was ik zelf vrij zenuwachtig: wat als de kinderen nu niks geleerd hebben? Gelukkig bleek dit al snel niet het geval te zijn. Daar waar de kinderen uit de controlegroep de toets wederom vrij lastig vonden, hoorde ik in mijn eigen klas instemmende geluiden bij ieder beroep dat de kinderen wisten. Ik kon duidelijk merken dat het zelfvertrouwen van de kinderen vergroot was.

3. Essentie van de ervaring.

Naast de ervaring rondom het werken aan de woordenschatontwikkeling en bijpassende didactiek, zijn er een aantal zaken die voor mij belangrijke ontdekkingen zijn geweest binnen mijn onderzoek.

Door te luisteren naar de kinderen en hun mening mee te nemen in mijn uitvoering, kregen de leerlingen een gevoel van verantwoording waardoor ze ook graag wilden leren. Zonder gemotiveerde kinderen was het nooit gelukt om vooruitgang te boeken.

De tweede eyeopener was het moment waarop ik zag dat de leerlingen vertrouwen in zichzelf kregen doordat ze merkten dat ze vooruit gingen wat beheersing van woorden betreft. Dit bewijst maar weer dat zelfvertrouwen een basisbehoefte van het kind is om tot leren te komen. Ook het zelf laten ontdekken van verbanden tussen woorden vond ik erg waardevol. Kinderen voelden zich hierdoor trots op zichzelf en bouwden zelf aan hun netwerkopbouw waardoor hun woordenschat weer uitbreidde.

4. Alternatieven.

Op de vraag ‘wat kan/ wil ik de volgende keer anders doen’ heb ik bij stap 2 al kort antwoord gegeven. De volgende keer zal ik het samenvatten van literatuur over de didactiek van woordenschat naar een later moment verzetten zodat ik zonder al te veel voorkennis de onderzoeksfase inga.

Daarnaast zal ik de volgende keer ook al eerder aan het schrijven van mijn scriptie willen beginnen. Dit keer heb ik allerlei informatie in mijn logboek verzameld. Uiteindelijk toen ik alles tot één geheel wilde gaan maken, kwam ik erachter dat ik eigenlijk te veel heb gedaan waardoor sommige dingen overbodig waren. Het had me veel tijd en moeite kunnen besparen als ik bijvoorbeeld eerder de inhoudsopgave van mijn scriptie af had en daardoor meer zicht zou hebben op mijn opzet.

Alternatieven voor het handelen in de klas heb ik vrij weinig omdat ik nog steeds achter mijn plan van aanpak sta. Ik zou de volgende keer graag onderzoek doen naar de woordenschatontwikkeling op de lange termijn: welke effecten levert mijn handelen dan op? Daarnaast zou ik het klassenmanagement in mijn klas net wat anders inrichten zodat er een meer taalrijke omgeving ontstaat. Nu kon dit helaas niet omdat ik geen eigen klas heb. In plaats van de kinderen te laten 'stil lezen' zou ik dan vaker voorlezen en daarin woorden behandelen die lastig zijn. Dit bevordert naar mijn idee niet alleen de woordenschat, maar ook het begrijpend lezen. Ook de tip 'woord van de week' lijkt me leuk en nuttig om in de klas te introduceren. Je stelt dan iedere week een moeilijk woord centraal waarvan de kinderen zelf de betekenis gaan ontdekken. Vervolgens ga je dit woord inprenten a.d.h.v. de stappen van de Viertakt.

9.3 Evaluatie op het product.

Als ik kijk naar het eindproduct dat ik nu heb afgeleverd, ben ik van mening dat ik mijn doel voor dit onderzoek heb gerealiseerd. Ik was op zoek naar een manier van werken om de woordenschat van de leerlingen op een effectieve en leuke manier te stimuleren en dat is gelukt. In een scriptie met duidelijke hoofdstukken en een lopend verhaal wordt duidelijk hoe ik te werk ben gegaan en wat daarbij allemaal is komen kijken. Ik ben benieuwd of ik hierbij vanuit genoeg perspectieven naar het onderwerp heb gekeken en niks over het hoofd heb gezien, aangezien ik dat het lastigste onderdeel van mijn onderzoek vond.

Mijn product is onderbouwd vanuit verschillende literatuur en deskundigen. Deze literatuur komt zowel terug in mijn theoretisch kader als in voetnoten, met een duidelijke bronverwijzing.

9.4 Kritische reflectie op persoonlijke ontwikkeling.

Nu ik geëvalueerd heb op mijn proces van onderzoek doen en het product dat daaruit is ontstaan, wil ik gaan reflecteren op mijn persoonlijke ontwikkeling van de afgelopen maanden.

Ik wil daarbij beginnen met de punten waarop ik trots ben. Na het lezen van de literatuur ben ik het belang van woordenschat in het onderwijs gaan inzien, waardoor ik me meer bewust ben gaan bezighouden met het ontwikkelen van woordenschat. Natuurlijk heeft het plan van aanpak daar ook voor een groot deel aan bijgedragen, maar zonder dit geloof was het niet gelukt om deze resultaten te behalen.

Daarnaast ben ik trots op de manier waarop ik de laatste maanden heb gezwoegd om de modules die tegelijk liepen met dit scriptie, succesvol af te ronden. Ik vond het vrij pittig om met alles tegelijk bezig te zijn, maar uiteindelijk is me dit door een goede planning en hard werken toch gelukt.

Een verbeterpunt na dit onderzoek is dat ik voor mezelf alles op een rijtje had staan, maar dit voor mijn eigen gevoel tijdens de intervisie niet zo goed naar voren kon brengen. In plaats van informatie over mijn scriptie delen, was ik in mijn hoofd al met van alles bezig over mijn onderzoek, waardoor het voor medestudenten moeilijk was om mij te helpen, denk ik. Door alle zaken tijdens de intervisie op een rijtje te zetten, kwam ik vaak zelf al achter het antwoord op vragen die ik had. Kortom: binnen een volgend onderzoek zou ik graag meer informatie delen door onder andere consequent mijn logboek bij te houden en meer feedback te vragen aan mijn medestudenten.

Ik heb ook een groeipunt kunnen formuleren, een punt waaraan ik nog wil en moet gaan werken. Dit is het punt dat ik graag andere mensen, medestudenten, help en daardoor mijn eigen werk niet altijd voorop stel. Vooral als beginnend leerkracht lijkt het me verstandig om me meer op mijn eigen werk te richten en anderen kort en bondig te helpen als dat nodig is. Hieraan wil ik zeker nog gaan werken.

10. Nawoord.

Zes maanden, 57 pagina's onderzoek en heel wat literatuurstudie, uitvoering in de praktijk en afronding van dit scriptie verder, zijn er een aantal zaken die ik nog graag op papier wil zetten.

Toen ik in november/december begon met het zoeken van een onderwerp, had ik nog niks concreet in mijn hoofd. Een aantal gesprekken met mijn mentor en medestudenten verder kwam eruit dat ik graag 'iets met taal' zou gaan doen. Uiteindelijk heeft dit geleid tot het stuk dat hier nu ligt en daarvoor zijn er een aantal mensen die dank verdienen.

Met het uiteindelijke onderwerp ben ik naar de logopediste van mijn stageschool gegaan. Zij heeft me laten zien wat er allemaal mogelijk is op het gebied van toetsing van woordenschat en heeft me verschillende artikelen gegeven die nuttig waren voor mijn onderzoek en plan van aanpak.

Ook mijn mentor heeft voor steun gezorgd tijdens mijn onderzoek. Door mijn verhaal aan te horen, me tijd te geven voor het voorbereiden en uitvoeren van het onderzoek en door me de kans te geven om de klas in te richten zoals ik dat nodig vond, heeft zij alle mogelijkheden gegeven die nodig waren voor dit meesterstuk.

Mijn scriptiebegeleider zal ongetwijfeld meerdere keren gedacht hebben: 'wat een stelletje...' maar is desondanks ons blijven helpen met al onze vragen en onzekerheden over ons onderzoek.

Tot slot: de meiden uit de intervisiegroep hebben me tijdens deze periode flink geholpen door verhalen, ideeën en ook gemopper op mijn meesterstuk aan te horen. Van hen heb ik goede tips ontvangen voor mijn onderzoek. Meiden: bedankt!

11. Literatuurlijst.

Gebruikte boeken en artikelen:

1.	Baarda, D. B., Goede, M. P. M. de & Teunissen, J. (2005) ' <i>Basisboek Kwalitatief Onderzoek.</i> ' Houten: Wolters Noordhoff.
2.	Beeks, M., Kalkhoven, C. & Heuvel, F. van der (2003) ' <i>Handleiding taal 5a BAO 5 2003.</i> ' 's Hertogenbosch: Malmberg BV. BAO.
3.	Bon, W. H. J. van & Hoekstra, J. G. (1982) ' <i>TVK Handleiding.</i> ' Amsterdam: Pearson Assessment and Information BV.
4.	Bongaards, B. & Sas, J. (2005) ' <i>Vakbekwaam onderwijzen.</i> ' Houten: Wolters Noordhoff.
5.	Eijkeren, M. van (2007) ' <i>Zicht op leergebieden.</i> ' Baarn: HB Uitgevers.
6.	Hartingsveldt, W. van & Verhallen, M. 'Met woorden in de weer in het speciaal basisonderwijs.' <i>Logopedie en Foniatrie</i> , Jaargang 78, nummer 1, p. 10-16.
7.	Huizenga, H. (2005) ' <i>Taal en didactiek: woordenschat.</i> ' Houten: Wolters Noordhoff.
8.	Linden, S. van der (2005) ' <i>Het werken met een woordmuur.</i> Paper gepresenteerd op de studiedag op SBO 'De Toermalijn' te Helmond, 2 maart 2005.
9.	Nulft, D. van den & Verhallen, M. (2003) ' <i>Met woorden in de weer.</i> ' Bussum: Uitgeverij Coutinho.
10.	Peters, E. F. M. (2001) ' <i>Verfijnd model voor beoordeling van universitaire collecties.</i> ' <i>Informatie Professional</i> , 5, 20-24.
11.	Verhallen, M. (2009) ' <i>Meer en beter woorden leren.</i> ' Projectbureau Kwaliteit PO-Raad.
12.	Vernooy, K. (2005) ' <i>Vlot lezen en vergroten van woordenschat in het Speciaal BasisOnderwijs.</i> ' Leesimpuls SBO: Lisbo. CPS: Amersfoort
13.	Schaerlaekens, A.M. (2008) ' <i>De taalontwikkeling van het kind.</i> ' Houten: Wolters Noordhoff.

Gebruikte websites:

1.	http://www.lonneschijn.nl/wp-content/upload/2010/10/woordenschat3.jpg Reeds bezocht op: 02-05-'11.
2.	http://www.slo.nl/primair/leergebieden/ned/taalsite/lexicon/00345/ Reeds bezocht op: 08-03-'11.

3.	Hoeven, J. van der (2006) <i>'Reflecteren, onmisbaar voor competentiegericht leren & ontwikkelen.'</i> Binnengehaald op 11-05-'11 van: http://webserver.kempl.nl/kennisobjecten/ma-mb-reflectie/materiaal/Reflecteren.%20voor%20competentiegericht%20leren%20en%20ontwikkelen.pdf

12. Bijlagen.

Bijlage 1: Woordenlijst 'beroepen'.

Deze woordenlijst is voor mijzelf samengesteld. Ik heb binnen de methode 'Taal op Maat' gekeken wat daar aan bod komt rondom het thema 'beroepen'. Daarnaast heb ik gekeken dat ik woorden pak die bij de leeftijd van de leerlingen passen en woorden die ik kan ophangen aan een aantal steekwoorden. Tot slot heb ik van de logopediste op mijn stageschool de tip gekregen om zelfstandige naamwoorden en werkwoorden door elkaar aan te bieden.

<u>Hulpverlening: (8x)</u> - Arts - Dokter - Verpleger → verplegen - Verpleegkundige - Agent - Brandweerman - Dierenarts	<u>Overige beroepen: (17x)</u> - Receptionist - Ober - Serveerster → serveren - Varkenshouder - Boswachter - Soldaat/militair - Conducteur - Archeoloog - Stewardess - Piloot - Astronaut - Dirigent - Scheidsrechter - Ontwerpen - Uitvinden
<u>Productie: (15x)</u> - Monteur → monteren - Schilder → schilderen - Kunstenaar - IJscoman - Timmerman → timmeren - Metselaar → metselen - Journalist - Acteur → acteren - Loodgieter - Hovenier	

Bijlage 2: Vragenlijst leerlingen over woordenschat.

Naam: .....

1. Ik vind het leuk om nieuwe woorden te leren.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

2. Ik ken al veel woorden.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

3. Op school leer ik veel nieuwe woorden.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

4. Juf Michelle leert ons veel nieuwe woorden.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

5. Ik leer op een leuke manier nieuwe woorden op school.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

6. Ik leer vaak nieuwe woorden op school.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Dit wil ik verder nog vertellen over het leren van nieuwe woordjes:

.....

.....

Bijlage 3: Rapportresultaten MB5 m.b.t. woordenschat.

Hieronder zijn de rapportresultaten van de leerlingen uit mijn groep te zien. Mijn mentor en ik hebben deze resultaten in december 2010 vastgesteld a.d.h.v. onze observaties en toetsresultaten uit de taalmethode ‘Taal op Maat’.

<i>Leerling</i>	<i>Zichzelf verwoorden (keuzemogelijkheid: goed/matig/niet goed)</i>	<i>Woordenschat (keuzemogelijkheid: ruime/beperkte)</i>
1.	Goed/matig	Ruime/beperkte WS
2.	Matig	Ruime/beperkte WS
3.	Goed	Ruime WS
4.	Goed	Ruime/beperkte WS
5.	Matig	Ruime/beperkte WS
6.	Matig	Beperkte WS
7.	Matig	Ruime/beperkte WS
8.	Goed	Ruime WS
9.	Goed/matig	Ruime/beperkte WS
10.	Matig	Ruime/beperkte WS
11.	Goed/matig	Ruime/beperkte WS
12.	Matig	Ruime/beperkte WS
13.	Matig	Beperkte WS
14.	Goed/matig	Ruime/beperkte WS
15.	Goed/matig	Ruime/beperkte WS
16.	Matig/niet goed	Beperkte WS

Bijlage 4: Resultaten afname TVK.

De resultaten van de TVK (Taal voor Kinderen) heb ik hieronder in een overzicht verwerkt. De quotiënten uit deze test, zijn te linken aan de intelligentie van de leerlingen. Hieraan heb ik een beoordeling kunnen hangen.

<i>Leerling</i>	<i>IQ</i>	<i>Quotiënt actief</i>	<i>Quotiënt passief</i>	<i>Signaal</i>	<i>Beoordeling</i>
1.	92	100	100		Voldoende
2.	73	100	91		Goed
3.	83	100	93		Goed
4.	94	100	97		Voldoende
5.	95	97	93		Voldoende
6.	71	76	77		Voldoende
7.	68	62	93	X	Groot verschil tussen actief en passief.
8.	100	81	100	XX	Groot verschil tussen actief en passief.
9.	71	99	73	X	Groot verschil tussen actief en passief.
10.	73	97	100		Goed
11.	74	86	100	X	Groot verschil tussen actief en passief.
12.	95	100	100		Goed
13.	66	84	97	X	Groot verschil tussen actief en passief.
14.	68	86	89		Goed
15.	68	100	100		Zeer goed
16.	66	82	97	X	Groot verschil tussen actief en passief.

X= signaal.

XX = ernstig signaal

Bijlage 5: Instapscores woordenschattoets ‘beroepen’.

Op de volgende pagina's is te zien welke woorden door de leerlingen uit mijn klas en de controlegroep niet beheerst worden. Ik heb per kind gekeken wat de score is en per woord bekeken hoe vaak dit woord niet gekend wordt door leerlingen uit mijn klas of de controlegroep.

Groep: MB5 (mijn eigen groep)

Datum van afname: 06-04-'10

Leerlingen MB5	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	Totaal
Woorden																	
Hulpverlening					X					X				X		X	4
Agent					X	X				X	X						4
Kunstenaar									X					X	X		3
Soldaat												X					1
Hovenier									X			X		X			3
Scheidsrechter																	-
Dokter																	-
Arts		X		X	X	X		X				X	X		X	X	7
IJscoman						X					X						2
Metselaar																	-
Brandweerman						X											1
Boswachter							X		X	X			X	X			4
Dirigent			X			X								X		X	5
Serveerster						X	X		X		X		X	X	X	X	8
Ober						X		X	X	X	X	X	X			X	7
Piloot																	-
Stewardess				X	X	X	X	X	X		X		X	X	X	X	10
Conducteur							X							X			2
Varkenshouder				X	X	X	X		X		X		X	X	X	X	10
Archeoloog						X								X			2
Astronaut			X		X	X	X		X				X	X		X	8
Ontwerpen			X	X		X	X	X	X	X	X	X		X	X		10
Uitvinden									X					X			2
Receptionist					X	X								X			3
Acteur				X					X				X			X	4
Journalist	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	12
Monteur	X	X	X				X		X	X	X	X	X	X	X	X	11
Dierenarts		X											X				1
Loodgieter		X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X		X	10
Schilder					X	X	X		X		X		X			X	6
Productie	X		X		X			X	X	X	X		X	X	X	X	9
Verpleger	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	13
Verpleegkundige	X	X	X	X	X	X		X	X		X	X	X		X	X	11
Timmerman						X			X		X	X				X	5
Slager						X			X					X		X	4
SCORE	30	29	26	26	22	15	23	26	15	26	20	26	20	15	25	17	-

Leerlingen MB4	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	Totaal
Woorden																	
Hulpverlening					X	X											2
Agent	X		X			X								X	X		5
Kunstenaar	X		X		X							X					4
Soldaat												X				X	2
Hovenier		X							X					X			3
Scheidsrechter					X	X											2
Dokter																	-
Arts			X	X			X	X		X		X		X			7
IJscoman										X			X				2
Metselaar																	-
Brandweerman		X				X	X										2
Boswachter	X				X								X				5
Dirigent					X												1
Serveerster						X	X										1
Ober					X	X	X						X				4
Piloot																X	1
Stewardess	X					X	X					X	X	X	X	X	9
Conducteur					X												1
Varkenshouder	X	X	X	X	X					X		X	X	X	X	X	11
Archeoloog					X		X			X							3
Astronaut					X			X		X		X	X	X	X		7
Ontwerpen				X	X								X	X	X	X	6
Uitvinden																	-
Receptionist																	-
Acteur	X															X	2
Journalist	X	X	X	X	X	X	X			X		X		X	X	X	12
Monteur	X	X	X			X	X					X			X		7
Dierenarts								X				X		X			3
Loodgieter	X		X	X	X	X	X	X		X		X	X	X	X	X	13
Schilder	X					X	X	X		X		X		X		X	8
Productie	X		X	X	X	X	X			X		X	X	X	X	X	12
Verpleger	X	X	X		X	X					X		X	X	X	X	10
Verpleegkundige	X	X	X				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	13
Timmerman			X											X		X	3
Slager																	-
SCORE	22	28	22	29	20	23	23	29	33	26	33	22	24	20	24	22	-

Bijlage 6: Vragenlijst leerlingen over woordenschat: eerste afname.

Om achter de mening van de leerlingen over het woordenschatonderwijs in mijn groep te komen, heb ik een vragenlijst met daarin een tienpuntsschaal afgenomen. Hieronder zijn de scores per kind te zien, met daarover een gemiddelde van de klas per vraag.

Vragen →	1	2	3	4	5	6
Leerlingen ↓						
1.	10	9	9	9	8	7
2.	7	6	9	7	8	7
3.	1	6	4	4	2	3
4.	3	5	6	2	4	5
5.	7	5	7	8	7	6
6.	7	9	10	8	8	9
7.	8	8	8	9	7	8
8.	1	10	8	9	9	8
9.	9	7	10	8	8	4
10.	4	8	8	9	10	1
11.	6	4	8	9	3	5
12.	10	8	7	7	8	3
13.	10	9	9	9	8	9
14.	6	6	10	4	5	8
15.	10	7	6	8	7	5
16.	10	10	7	9	8	9
Gemiddelde score v/d vraag	118/16 = 7.375	117/16 = 7.312	126/16 = 7.875	119/16 = 7.437	110/16 = 6.875	97/16 = 6.062

Bijlage 7: Eindscores woordenschattoets 'beroepen'.

Op de volgende pagina's is te zien welke woorden door de leerlingen uit mijn klas en de controlegroep niet beheerst worden bij de eindmeting van mijn onderzoek. Ik heb per kind gekeken wat de score is en per woord bekeken hoe vaak dit woord niet gekend wordt door leerlingen uit mijn klas of de controlegroep. Deze resultaten kan ik gebruiken om mijn onderzoek te evalueren en conclusies te trekken over mijn manier van handelen in de klas.

Groep: MB5 (=eigen groep)

Datum van afname: 28-04-'11

X = niet beheerst

Leerlingen	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	Totaal
Woorden																	
Hulpverlening											X				X		2
Agent	X				X	X		X		X		X	X				7
Kunstenaar						X										X	2
Soldaat																	-
Hovenier						X											1
Scheidsrechter																	-
Dokter																	-
Arts		X	X		X	X											4
IJscoman						X											1
Metselaar																	-
Brandweerman																	-
Boswachter			X			X											2
Dirigent											X						1
Serveerster									X								1
Ober										X							1
Piloot											X						1
Stewardess													X				1
Conducteur																	-
Varkenshouder						X			X		X		X	X		X	6
Archeoloog					X				X					X			3
Astronaut							X	X	X							X	4
Ontwerpen						X	X			X							3

Uitvinden																	-
Receptionist																	-
Acteur			X		X				X				X		X		5
Journalist	X					X	X	X	X		X		X	X	X	X	10
Monteur									X				X	X			3
Dierenarts		X			X			X			X						4
Loodgieter									X							X	2
Schilder														X		X	2
Productie						X		X			X						3
Verpleger			X	X	X		X		X		X	X	X	X	X		10
Verpleegkundige	X	X		X	X	X		X				X	X	X		X	10
Timmerman											X						1
Slager														X			1
SCORE 1 ^e x	30	29	26	26	22	15	23	26	15	26	20	26	20	15	25	17	-
SCORE 2 ^e x	32	32	31	33	31	24	31	29	26	32	26	32	28	27	32	27	-
Stijging van	2	3	5	7	9	8	8	3	11	6	6	5	8	12	7	10	-

Groep: MB4 (=controlegroep)

Datum van afname: 28-04-'11

Leerlingen	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	Totaal
Woorden																	
Hulpverlening																	-
Agent	X	X	X		X					X				X	X		7
Kunstenaar	X		X									X			X		4
Soldaat						X					X					X	3
Hovenier					X								X	X	X		4
Scheidsrechter		X			X			X									3
Dokter								X									1
Arts	X	X	X	X			X	X		X	X	X		X		X	11
IJscoman																	-
Metselaar																	-
Brandweerman		X					X										2

Boswachter			X														1
Dirigent																	-
Serveerster					X		X			X			X		X		5
Ober						X	X	X								X	4
Piloot																	-
Stewardess	X		X				X					X		X		X	6
Conducteur															X		1
Varkenshouder	X	X	X	X					X	X	X	X		X		X	10
Archeoloog							X			X							2
Astronaut												X		X			2
Ontwerpen				X						X			X	X			4
Uitvinden																	-
Receptionist																	-
Acteur															X		1
Journalist	X		X	X	X	X	X			X		X		X	X	X	11
Monteur	X	X	X		X	X	X					X				X	8
Dierenarts												X			X		2
Loodgieter			X	X	X	X	X	X		X		X		X	X	X	11
Schilder	X				X	X	X			X		X				X	7
Productie			X	X		X	X			X		X	X	X	X	X	10
Verpleger	X	X	X						X	X	X		X	X	X	X	10
Verpleegkundige	X	X	X		X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	14
Timmerman														X		X	2
Slager																	-
SCORE 1 ^e x	22	28	22	29	20	23	23	29	33	26	33	22	24	20	24	22	-
SCORE 2 ^e x	25	27	23	29	26	27	23	29	32	24	30	23	29	22	23	21	-
Vershil	+3	-1	+1	0	+6	+4	0	0	-1	-2	-3	+1	+5	+2	-1	-1	-

X = niet beheerst.

Bijlage 8: Vragenlijst leerlingen over woordenschat: tweede afname.

Om te bekijken of de leerlingen nu positiever tegen het woordenschatonderwijs in mijn groep aankijken, heb ik de vragenlijst nogmaals (individueel) afgenomen per kind. De scores zijn opnieuw hieronder verwerkt in een tabel.

Vragen → Leerlingen ↓	1	2	3	4	5	6
1.	9	8	8	9	10	7
2.	7	8	6	8	9	5
3.	4	6	6	6	4	6
4.	6	5	6	7	7	6
5.	7	5	8	9	9	9
6.	8	9	10	9	10	9
7.	7	10	9	10	8	10
8.	10	8	10	10	9	10
9.	6	8	10	10	9	5
10.	5	9	10	10	1	9
11.	8	5	7	6	10	9
12.	9	7	8	8	9	7
13.	9	9	10	9	9	9
14.	10	10	9	10	9	10
15.	6	10	8	7	9	6
16.	10	7	9	10	8	9
Gemiddelde score v/d vraag	121/16 = 7,6	124/16 = 7,8	134/16 = 8,4	138/16 = 8,6	139/16 = 8,9	126/16 = 7,9

In hoofdstuk 6.5 heb ik de eerste en tweede afname van deze vragenlijst met elkaar vergeleken om te kijken of het beeld van de leerlingen veranderd is.